

VIENUOLIKTOKAI

**Stojamieji –
kur, kaip, kada**

Egzaminų karštligė

Profilinio mokymo kaita

Mokinio teisės

Darbo birža

Aukštosios mokyklos

Turinys

- 4 Profilinio mokymo kaita
- 7 Mokinių klausimai
- 8 Mokinio teisės
- 10 Kokią profesiją verta pasirinkti?
- 12 Svarbiausia – turėti tikslą
- 14 Žali plaukai ir kiti ypatumai
- 16 Egzaminų karštligė
- 19 Kuo norėčiau būti?

- 22 Kaip pasiklosi...
- 24 Stojamieji – kada, kaip, kur
- 27 Yra ir kitas mokslų kelias
- 30 Kitoks, bet ne mažiau svarbus
- 32 Svarbiausia informacija

Nemokamas žurnalas dešimtos klasės mokiniams ir jų tėvams
Leidėjas LR švietimo ir mokslo ministerija

Redaktorė
Jūratė Jadkonytė Petraitienė

Straisnių autoriai:
Auksė Kontrimienė,
Elena Martinonienė,
Sigita Dirgėlienė,
Inga Ibenienė,
Žaneta Vaškevičienė

Žurnalo konsultantai:

LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėja dr. Loreta Žadeikaitė,

LR švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo ugdymo departamento direktorius Arūnas Plikšyns,

LR švietimo ir mokslo ministerijos Profesinio mokymo skyriaus vedėjas Sigitas Žilionis,

LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėjos pavaduotoja Audronė Šuminienė,

LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė Leokadija Kasperavičienė,

LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyresnioji specialistė Kostancija Mikolajevičienė,

KTU studijų prorektorius, LAMA BPO prezidentas prof. dr. Raimondas Šiaučiūnas,

Darbo ir socialinių tyrimų instituto vyr. mokslinis darbuotojas Arūnas Pocius,

RMTKR Karjeros planavimo centro vedėja Aldona Maciūnienė,

RMTKR Karjeros planavimo centro metodininkė Gėliūnė Adomaitytė

Ilustracijos

Tado Petraičio, Gretos S., Elenos Martinonienės, asmeninių, LNK ir LR Seimo archyvų nuotr.

Stilistė

Jūratė Galvonienė

Dizainerė

Nijolė Burneikienė

Viršelyje – Gretos S. nuotraukoje Vilniaus Žemynos gimnazijos gimnazistai Tiražas 55 000 egz.

Spausdino AB „Spauda“ Vilnius, Laisvės pr. 60

Projekto vykdytojas UAB „AJA viešieji ryšiai“

M. K. Čiurlionio 1-9, Vilnius
Tel. 8 5 2616794,
www.aja.lt

Studijuok tik įsitikinęs, kad turi tikslą

Apie vienuoliktą klasę, profesijos paieškas bei šių dienų vienuoliktokų galimybes pasakoja švietimo ir mokslo ministrė Roma Žakaitienė.

Vienuoliktoje klasėje visi buvome labai suserimę, ko norime ir kur stosime. Tada reikėjo laikyti ir abiturus, ir stojamuosius egzaminus. Tad iš anksto turėjome pagalvoti, kokiems stojamiesiems egzaminams reikės itin gerai pasiruošti. Aš tvirtai žinojau, kad nesirinksiu tokios profesijos, kuriai studijuoti bus reikalingi rimti tikslieji mokslai: matematika, fizika, chemija. Ne todėl, kad man jie būtų blogai sekęsi, bet jų mokymasis man neteikė didelio malonumo.

Pradėjau galvoti, ką norėčiau pasirinkti. Gal filologija, gal istorija, gal teisė?... Teisė buvo toji disciplina, nuo kurios studijų bandė atkalbėti kai kurie mokytojai – jie sakė, kad bus labai sunku įstoti. Mūsų laikais į teisę dažniausiai stodavo jau subrandę žmonės, kurie turėjo darbo stažą. Jie gaudavo papildomą balą, tad jiems įstoti buvo lengviau, o tik baigusiam vidurinę mokyklą abiturientui buvo labai sudėtinga.

Tiesa, prieš pasirinkdama teisę, dar galvojau studijuoti režisūrą. Deja, tais metais Vilniaus konservatorijoje (dabartinėje Muzikos akademijoje) nebuvo režisierių kurso. Tais metais rinko lėlių teatro aktorijų kursą. Suabejojau, ar norėsiu visą gyvenimą vaidinti su lėlėmis.

Su kuo galėjau pasitarti? Nelabai buvo su kuo. Mama sakė: „Daryk, vaikel, ką nori, tavo reikalas.“ Ji žinojo mano svajones, susijusias su teatru, nes vienuoliktose klasėse per pavasario atostogas aš važiauvau į Maskvą, į Valstybinį teatro me-

no institutą (GITIS), sužinoti, kokios galimybės ten įstoti. Nuvažiavusi labai gerai suvokiau, kad ten man dar per anksti, nes ši institutą rinkosi žmonės, baigę aukštąsias mokyklas arba turintys labai rimtą patirtį teatre... Suvokiau, kad ši „kartelė“ man per aukšta. Tada nusiraminau ir apsisprendžiau bandyti stoti į teisę. Pagalvojau, jeigu nepavyks, bandysiu kitais metais stoti į režisūrą.

Pasisekė gerai išlaikyti egzaminus ir įstojau į teisę. Niekada nė vienos dienos nesigailėjau. Ir mokytis buvo įdomu, ir ši specialybė man labai patinka. Ir dirbti buvo įdomu, visur pravertė įgytos žinios. Gal kam ir atrodo, kad būdama politike iškeičiau savo specialybę, bet išties politiko veikla yra labai glaudžiai su tuo susijusi.

Ką palinkėčiau ateinančiai kartai, būsimiesiems vienuoliktokams ir dviliktokams renkantis profesiją? Sutinku, kad teisininko profesija ir dabar daugelį vilioja, bet Lietuvai reikia ir kitų profesijų žmonių. Nereikia nė vienos profesijos užkelti ant pjedestalo. Teisinės žinios yra reikalingos, bet jų galima gauti ir studijuojant daugybę kitų specialybių, galima jų siekti visą gyvenimą įvairiuose kvalifikacijos kėlimo kursuose, seminaruose ir t. t.

Noriu palinkėti išsirinkti studijoms tikrai tinkamą ir patinkančią profesiją. Dabar kur kas geresnės galimybės tai padaryti nei mūsų laikais. Nuo 2007 metų mokyklose pradėdamas profesinis orientavimas. Kad jis nebūtų formalus, ir pa-

tys jaunuoliai turi domėtis ne tik tuo, ką galės dirbti, baigę vieną ar kitą specialybę, bet ir kokių dalykų mokysis. Gal tarp jų pasitaikys tokių dalykų, kurie jiems bus visiškai neįdomūs. Pasirodys, kad svajonių profesijos siekimas visiškai neatitinka jų lūkesčių. Yra labai daug įdomių, bet dar mažai žinomų specialybių. Šiandieninėje situacijoje pažangios ateities garantas yra tikslieji mokslai. Siūlau daugiau rinktis inžinerinių, techninių mokslų, nes jie yra ir mūsų valstybės, ir visos Europos ateitis. Be tikslųjų mokslų mes neišsivinsime aukštųjų technologijų.

Jaunas žmogus turi apsispręsti, į kurią pusę linksta širdis. Negalima studijuoti tik dėl diplomo. Studijos dėl diplomo – tai betikslis laiko gaišimas. Jeigu studijos neįdomios, vargu ar žmogus dirbs pagal įgytą specialybę. Kai mokytis neįdomu, tada atrodo, kad ir mokymo sistema yra labai bloga, ir dėstytojai prasti... Gavęs diplomą, žmogus lyg iš naujo ieško savęs, kur pasidėti. Tiesiog tuščiai praleisti metai. Nematau nieko bloga, jei baigę vidurinę mokyklą, jauni žmonės dar nėra galutinai apsisprendę, ko nori. Galima metus padirbėti, pakeliauti po pasaulį, jeigu yra tokia galimybė. Studijuoti reikia tik tada, kai tikrai žinai, ko nori.

Esu tikra, kad net ir turėdamas mažiau gabumų, bet didžiulį norą žmogus gali pasiekti kur kas daugiau negu ypatingų gabumų, tačiau neturintis tikslo.

Auksė Kontrimienė

Profilinio mokymo

Kokios naujovės laukia būsimų vienuoliktokų?

Dešimtukai su nerimu laukia kitų metų profilinio mokymo. Ar jis bus toks kaip anksčiau? Jei ne, tuomet kas keičiasi? Profilinio mokymo klausimais sutikusi konsultuoti LR švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė **Leokadija Kasperavičienė** sako, kad „dešimtukai ir jų tėvai gali būti ramūs – profilinis mokymas iš esmės nesikeičia. Švietimo sistemoje nuolat vyksta pokyčiai, kinta ir profilinis mokymas. Nuo 2007 m. rugsėjo 1-osios dabartiniai dešimtukai mokysis pagal patobulintą vidurinio ugdymo modelį“.

Daugiau kaip penkerius metus vidurinį išsilavinimą teikiančios mūsų šalies mokyklos vykdo profilinį mokymą. Per tą laiką išnyko įvairios išgalvotos profilinio mokymo baimės. Supratome, kad jis padeda mūsų vaikams geriau suvokti savo polinkius, sugebėjimus ir siekius. Sukaupta patirtis ir nuolat besikeičiantis gyvenimas ragina mus nestovėti vietoje, atsinaujinti, siekti padėti kiekvienam mokiniui rinktis gabumus, polinkius ir poreikius atitinkantį mokymosi kelią.

Kodėl reikėjo patobulinti profilinio mokymo modelį?

Buvo atlikti išsamūs tyrimai, kalbėtasi su dešimtokais, vienuoliktokais, dvyliktokais ir I–II kursų universitetų studentais. Paaiškėjo, kad mokytojai, mokiniai ir tėvai pritaria profiliniam mokymui. Tik trūksta erdvės, pasirenkant dalykus. Kai kuriems mokiniams atrodė, kad buvę humanitarinis ir realinis profiliai varžė jų laisvę, nes buvo nustatyta, kiek reikia pasirinkti atitinkamo profilio dalykų. Be to, mokiniai dažnai ateina į XI klasę neapsisprendę, ką norėtų studijuoti, kokios yra galimybės studijuojant, kokius dalykus jiems reikės mokytis aukštojoje arba profesinėje mokykloje. Mokyklose dar tik kuriama profesinio informavimo ir konsultavimo sistema. Esant tokiai situacijai, norima leisti mokiniams mokytis jų pageidaujamus dalykus, nedaryti kliūčių pasirinkant vienokią ar kitokią studijų kryptį ar programą.

Patobulinto profilinio mokymo tikslai

Svarbiausias kaitos uždavinys – priartinti akademinį mokymo turinį prie gyvenimo poreikių, suartinti bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą, sudaryti platesnes galimybes skirtingus mokymosi kelius pasirinkusiems mokiniams tęsti mokslą aukštesiose mokyklose.

Profilinio ugdymo kaita siekiama individualizuoti ir diferencijuoti ugdymą, kad mokinys galėtų pasirinkti dalykus, kurie jam bus būtini ateityje, ir sukurti sąlygas, kad mokymasis atitiktų individualius poreikius, mokymosi stilių.

Vis daugiau mokinių renkasi vidurinio ugdymo programą. Nemažai tokių, kuriems per sunku mokytis dalykus išplėstiniu, pagilintu kursu. Net ir du išplėstiniai kursai, kuriuos buvo privaloma rinktis, buvo kai kuriems mokiniams neįveikiamas barjeras. Todėl nuo kitų metų siekiama neriboti mokinio pasirinktų išplėstinių ir bendrųjų kursų skaičiaus (juos lems maksimalus pamokų skaičius per savaitę). Norima leisti pasirinkti išplėstinius ir bendruosius dalykų kursus, atsižvelgiant į žinių lygį, gebėjimus, interesus, polinkius ir tolesnio gyvenimo tikslus. Mokinys sėkmingai galės baigti vidurinę mokyklą ir laikyti brandos egzaminus, net ir pasirinkęs dalykus tik bendrojo kursu.

Nauju profilinio mokymo modeliu siekiama padėti vaikams, linkusiems į praktinę veiklą. Todėl stiprinamas menų ir technologijų blokas, jame nuo rugsėjo 1-osios mokiniai ras daug įdomių programų (dizaino, turizmo, verslo ir vadybos, fotografijos, kompiuterinių muzikos technologijų, kino ir vaizdo meno).

kaita

Naujas modelis

Vidurinio ugdymo programa, t. y. dvejų metų (XI–XII ar III–IV gimnazijos klasė) švietimo programa, kurią baigus ir išlaikius brandos egzaminus įgyjamas vidurinis išsilavinimas, pavadinta ne profiline mokyimo modeliu, o Vidurinio ugdymo programos aprašu. Kas joje naujo? Visų pirma nelieka anksčiau buvusių 4 profilių – humanitarinio, realinio, meninio ir technologinio. Juos keičia ugdymo kryptys. Mokiniai mokomi pagal individualius ugdymo planus, kurie gali skirtis dalykais, jų kur-

sais ir moduliais. Maksimalus mokinio savaitinių pamokų skaičius – 32 (tautinių mažumų mokyklose – 33). Minimalus privalomas mokinio pamokų skaičius – 28 (tautinių mažumų mokyklose – 29). Profesinių mokyklų, konservatorijų, menų gimnazijų mokiniams – 34 savaitinės pamokos (besimokančių ne lietuvių kalba – 36). Mokinys per dvejus metus turi mokytis ne mažiau kaip 9 ir ne daugiau kaip 13 skirtingų dalykų. Mokymosi turinį sudarys bendrojo lavinimo branduolys (apie 60 proc. viso pamokų laiko) ir laisvai pasirinkti papildomi branduolio dalykai, dalykų išplėstiniai kursai, moduliai ir pasirenkamieji dalykai (apie 40 proc. mokymosi turinio).

Branduolys

Branduolys yra privalomas ir bendras visiems besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą mokiniams.

Branduolį sudaro:

- dorinio ugdymo dalykas (tikyba arba etika);

- lietuvių kalba;
- mokymosi kalba tautinių mažumų mokyklų mokiniams;
- užsienio kalba;
- matematika;
- vienas socialinio ugdymo (istorijos, geografijos) dalykas arba integruotas socialinių mokslų kursas;
- vienas gamtamokslinio ugdymo (biologijos, fizikos, chemijos) dalykas arba integruotas gamtos mokslų kursas;
- vienas meninio ugdymo (dailės, muzikos, teatro, choreografijos) dalykas arba technologinio ugdymo dalykas, arba integruotas menų ir technologijų kursas;
- kūno kultūra.

Nauja

Branduolio dalykai išlieka nepasikeitę, tik į vieną bloką sujungiamas meninis ir technologinis ugdymas. Mokyklos gali parengti ir siūlyti integruotą menų ir technologijų kursą. Šio bloko dalykų kursų paskirtis – padėti mokiniui įgyti praktinės veiklos gebėjimų ir patirties, geriau susipažinti su viena ar keletu veiklos sričių, pačiam įvertinti darbinės veiklos polinkius ir galimybes. Neskiriama pamokų meninei raiškai, tačiau mokinys, pasirinkęs menų arba integruotą menų ir technologijų programą, jai gali skirti dalį savaitinių pamokų.

Nelieka visuomenei naudingos veiklos. Kiekvienas profiline mokyklos mokinys privalėjo XI–XII ar III–IV gimnazijos klasėse skirti 30 valandų visuomenei naudingai veiklai. Jis galėjo laisvai pasirinkti arba jam buvo siūloma socialinė, ekologinė, filantropinė ar kt. veikla. Tačiau manoma, kad paskutinėse klasėse per vėlu šią veiklą pradėti organizuoti. Tai turėtų būti daroma žymiai anksčiau. Todėl ji nukeliama į pagrindinio ugdymo programą ir siejama su pilietiškumo pagrindais.

Kas sudaro pasirenkamąją mokymo turinio dalį (40 proc.)? Ką mokinys galės rinktis?

Kadangi nebelieka profilių, mokinys galės laisvai pasirinkti papildomus branduolio dalykus.

Anksčiau pasirinkus realinį profilį buvo privaloma, pvz., rinktis visus gamtos mokslus. Dabar mokinys, pasirinkęs vieną gamtos mokslą, galės rinktis kitus papildomus branduolio dalykus. Tai galės būti antroji užsienio kalba, chemija ar fizika, nesvarbu, kokią kryptį mokinys pasirinko. Be to, bus galima laisvai rinktis dalykų modulius, mokyklos siūlomus pasirenkamuosius dalykus, minėtų branduolio dalykų bendruosius ir išplėstinius kursus. Svarbu, kad mokinio pasirinkimas neviršytų numatyto pamokų skaičiaus per savaitę.

Kas yra bendrasis ir išplėstinis to paties dalyko kursai?

Mokiniai patys apsisprendžia, kelių bei kokių dalykų bendruosius ir išplėstinius kursus rinktis. Mokinys renkasi dalykų kursus galvodamas apie savo ateities perspektyvas, būsimą profesiją: jis gali nesirinkti nė vieno išplėstinio kurso, o gali rinktis kad ir penkis – svarbu, kad pajėgtų susidaryti kursu mokytis. Dažnai mokiniams ir jų tėvams neaišku, kas yra bendrasis ir išplėstinis to paties dalyko kursas, kuo jie skiriasi.

Naujame dokumente – Vidurinio ugdymo programos apraše – nurodyta:

„Bendrasis kursas perteikia dalyko pagrindus, užtikrinančius bendrą kultūrinį mokinių išprusimą, taip pat patirtį ir gebėjimus, būtinus tenkinti praktines gyvenimo reikmes. Jis apima plačiai vartojamas dalyko sąvokas, pagrindinius dėsningumus, svarbiausias idėjas, jų kontekstą ir praktinį taikymą, veiklos kompetenciją, vertybines nuostatas.

Išplėstinis kursas savo turiniu yra platesnis už to paties dalyko bendrąjį kursą, apima žinių, gebėjimų ir nuostatų visumą, orientuotą į nuodugnesnes tam tikros srities studijas. Jis skirtas mokiniams savarankiško mokymosi gebėjimams ugdyti, mokymuisi operuoti dalyko žiniomis ir metodais sprendžiant praktinio ir teorinio pobūdžio užduotis.“

Dar viena naujovė

Nuo kitų mokslo metų skiriama papildoma valanda lietuvių kalbos ir matematikos bendrajam kursui. Taip norima sumažinti atotrūkį tarp matematikos ir lietuvių kalbos bendrojo ir išplėstinio kursų, kad mokinys, pasirinkęs minėtus dalykus bendruoju kursu, galėtų sėkmingiau laikyti tų dalykų brandos egzaminus. To turėtų pakakti stojantiesiems į ne humanitarinių mokslų studijų sritį ir į tas studijų kryptis, kur matematika nėra pagrindinis dalykas. Taigi net ir pridėjus savaitinių valandų bendrajam kursui, jų skaičius išliks mažesnis nei išplėstinio kurso, tad turėtų mažėti mokymosi krūvis. Mat šiuo metu dauguma abiturientų renkasi išplėstinį kursą, nors laiko tik valstybinio lietuvių kalbos egzamino testo dalį. Nauja ir tai, kad mokiniui, pasirinkusiam ir baigusiam technologijų dalyko programos išplėsti-

nį kursą, technologijų programos moduliai įskaitomi mokyklose, vykdančiose profesinio mokymo programose.

Susidarant individualų ugdymo planą svarbios priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygos

Daugeliui dešimtokų ir jų tėvams turbūt neramu, kaip teisingai pasirinkti ugdymo dalykus ir jų kursus, kaip planuoti ateitį. Todėl pirmiausia tėvai turėtų pasišnekėti su savo vaikais apie jų gyvenimo siekius ir planus, įvertinti gabumus ir polinkius. Tuomet reikėtų kreiptis į mokyklos konsultantą (dažniausiai juo yra direktoriaus pavaduotojas ugdymui) ir susidaryti individualų ugdymo planą. Viena iš įvedamų naujovių yra ta, kad mokykla privalo turėti savo konsultantą – kompetentingą ir kvalifikuotą žmogų, kuris mokiniui suprantamai paaiškintų, kokius dalykus šis turi mokytis norėdamas pasirinkti vienokias ar kitokias studijų programas. Susidarant individualų ugdymo planą labai svarbus orientyras – studentų priėmimo į pagrindines ir vientisasias universitetines studijas 2007–2009 metais sąlygos. Tai dokumentas, kuriame labai aiškiai išdėstytos studentų priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygos, surašytos visos studijų kryptys, kurias mokiniai gali pasirinkti baigdami mokyklą. Nurodyta, kokių dalykų įvertinimų reikės, pagal kokius dalykus bus primama į tam tikrą studijų programą. Pavyzdžiui, stojant į humanitarinių mokslų studijų sritį, reikės istorijos, lietuvių ir užsienio kalbos dalykų įvertinimo. Vadinasi, šiuos dalykus patartina mokytis giliau.

Labai svarbu, kad mokinys skirtų daugiau laiko savo individualaus ugdymo plano sudarymui, rinktųsi išplėstinius kursų dalykų, kurių jam reikės stojant į aukštąją ar profesinę mokyklą ir mokantis joje. Sudarytas individualus ugdymo planas turėtų atspindėti vaiko galimybes ir siekius. Be abejo, svarbi ir tėvų pagalba.

Ugdymo procesas nesikeis

Bendri ugdymo organizavimo principai XI klasėje nesikeis. Mobilios grupės ir srautai išliks. Mokiniai bus grupuojami panašiai, kaip ir organizuojant ugdymą pagal profilinio mokymo modelį.

Mokymosi krūvis mažės

Mokiniai dažnai skundžiasi per dideliu mokymosi krūviu ir labai plačiomis mokomųjų dalykų programomis. Šiuo metu programos yra peržiūrimos ir perrašomos. Bendrosios programos turėtų būti siauresnės, konkretesnės, detalesnės. Tai turėtų mažinti mokymosi krūvį. Gaila, kad dabartiniai dešimtakai to dar nepajus.

Vidurinio išsilavinimo įgijimo tvarka

Vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą, išlaikius lietuvių kalbos ir dviejų pasirinktų dalykų brandos egzaminus.

Vidurinio ugdymo programą gali rinktis ir specialiuoju poreikiu vaikai

Specialiųjų poreikių vaikai, kurie mokėsi pagal adaptuotą pagrindinio ugdymo programą, gali tęsti mokymąsi ir pagal adaptuotą vidurinio ugdymo programą. Jų individualiuose ugdymo planuose bus daugiau technologijų dalykų. Šiems mokiniams teikiama pedagoginė ir psichologinė pagalba. Svarbiausia – jie galės būti su savo bendraamžiais, tikimės, kad šie padės jiems socializuotis.

Pabaigoje

Galima pastebėti, kad numatoma kaita naudinga visų pirma patiems mokiniams, nes bus mažiau reglamentuojamas jų pasirinkimas, neribojamas išplėstinių ir bendrųjų kursų skaičius, mažės mokymosi krūvis. Atsiras naujų galimybių – praktinis ugdymas, pasirinkus menų, technologijų ar integruotą menų ir technologijų kursą. Mokiniams bus pateikta naujų ir įdomių su praktine veikla susietų programų, tai padės jiems įgyti daugiau įgūdžių ir atrasti save.

Žaneta Vaškevičienė

Mažas pasaulis, tačiau žmogaus smegenys neaprepiamos.

F. Štileris

Šis šimtmetis padarė pažangą, tačiau kiekvienas individas pradeda iš naujo.

J. V. Gėtė

Klysta ne todėl, kad nežino, o todėl, kad mano žiną.

Ž. Ruso

Jei nepavyks, galbūt nusivilsite, tačiau jei nebandysite, esate pasmerkti nesėkmei.

B. Silsas

Net jei išsilavinimas suteikiamas nemokamai, ateiti reikia su savo indu.

Nežinomas autorius

Mokslas – tai sportas, proto mankšta, teikianči man malonumą.

A. Eršteinas

Klausiate – atsakome

Klausimus LR švietimo ir mokslo ministerijos specialistams pateikė Vilniaus Žemynos gimnazijos II gimnazijos klasės mokiniai.

Gyvenant Anglijoje teko lankyti jų mokyklą. Ten profiliauimas saunus. Renkiesi kelis dalykus ir tik juos mokaisi. Ar nemanote, jog tai daug geriau?

Lukas Laurinčikas

Pirma, džiaugiamės, kad mūsų jaunuoliai baigdami vidurinio ugdymo programą įgyja platesnių pasirinktų sričių žinių, gebėjimų ir kompetencijų. Antra, aukštųjų mokyklų studijų programos Lietuvoje sudarytos kitaip negu Anglijoje, jei mokinys nesimokė vieno ar kito dalyko, jis negali jo papildomai mokytis aukštojoje mokykloje ir taip kompensuoti žinių bei gebėjimų trūkumą. Trečia, jei mūsų mokiniai pradėdami vidurinio ugdymo programą aiškiai žinotų, kokią studijų programą ar bent kryptį pasirinktų baigę XII klasę, užtektų ir mažiau dalykų. Stodami į aukštąsias mokyklas abiturientai savo prašymuose įrašo iki 20 labai įvairių sričių studijų programų, todėl jiems tenka mokytis iki 12 dalykų, kad būtų galima patenkinti visus pageidavimus.

Kuriuos dalykus ir kokiais kursais pasirinkus bus daugiau galimybių, renkantis profesiją?

Justas Mačiūskas

Aukštosios mokyklos stojant į atskiras studijų sritis reikalauja skirtingų konkursinių mokomųjų dalykų. Dažniausiai konkursiniai dalykai yra lietuvių kalba (testas), užsienio kalba ir matematika. Didžiausią konkursinio balo dalį sudaro perskaiciuotas valstybinio brandos egzaminio įvertinimas. Valstybinis egzaminas rengiamas pagal dalyko programos išplėstinį kursą.

Ar galima mokiniams duoti daugiau atostogų?

Ignas Dudulevičius

Palyginti su kitomis šalimis, mūsų mokslo metai nėra ilgi, todėl neplanuojame ilginti atostogų.

Ar bus daugiau dėmesio skiriama praktikai, reikalingai gyvenime, ar vėl reikės tą pačią nereikalingą teoriją kalti?

Emilija Galinytė

Taip. Ir IX–X (I–II gimn.), ir XI–XII (III–IV gimn.) klasėse stiprinamas dalykų blokas, padėsiantis mokiniui įgyti praktinės veiklos gebėjimų ir patirties.

Kokie profiliauimo pliusai ir minusai?

Justė Gaižutytė

Galima labai tiksliai pasiruošti stoti į pasirinktą studijų programą, nesimokyti „nereikalingų“ dalykų. Minusai – jei nežinai, kur ir kaip toliau mokysiesi, gali būti, kad pasirinksi ne tuos dalykus, ne tų dalykų išplėstinius kursus ir neįstosi ten, kur sugalvojai paskutinę minutę.

Kai kurie mano draugai svajoja studijuoti užsienio koledžuose – ar tai tikrai bus geresnis išsilavinimas, nei tas, kurį mes galime įgyti čia, Lietuvoje?

Miglė Sasnauskaitė

Tai priklauso tik nuo jūsų pačių, kaip to išsilavinimo sieksite.

Manau, kad profiliauojant nereikėtų palikti dorinio ugdymo, t. y. tikybos ir etikos. Ką jūs apie tai manote?

Lukas Laurinčikas

Vadovaujantis Švietimo įstatymu, dorinis ugdymas yra pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo dalis. Tikybos ar etikos mokymasis vidurinio ugdymo programoje yra įteisintas Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartyje dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje. Todėl šio dalyko mokymo ir mokymosi atsisakyti negalime.

Kaip nuo pasirinktų privalomų dalykų skaičiaus ir kurso gali priklausyti stojimas į aukštąją mokyklą?

Justas Mačiūskas

Niekaip nepriklauso, nes aukštoji mokykla renkantis tam tikrą studijų programą gali reikalauti ne daugiau kaip 4 dalykų, iš kurių ne daugiau nei 3 brandos egzaminų, įvertinimų.

Kiek dalykų reikės pasirinkti A lygiai?

Justė Masilionytė

Nė vieno, išplėstinių (A) kursų skaičių pasirinksite pagal savo galimybes (neviršdami 32 pamokų skaičiaus per savaitę ir 9–13 dalykų limitu).

Kaip tinkamiau pasirinkti individualius ugdymo planus?

Lina Bernotaitytė

Dėl individualaus ugdymo plano susidarymo reikia konsultuotis su mokyklos paskirtu konsultantu, jis patars visais rūpimais klausimais.

Kaip bus mažinamas mokymosi krūvis?

Lina Bernotaitytė

Siurinamos programos; mažinamas brandos egzaminų, reikalingų įgyti vidurinį išsilavinimą, skaičius; kuriama profesinio informavimo ir konsultavimo sistema, padėsianti kryptingai pasirinkti dalykus; gerės aprūpinimas mokymo įranga ir mokymo priemonėmis ir kt.

Ar išmetus mums nereikalingus dalykus ir besimokant supratęs, kad jie mums nereikalingi, bus galima juos susigrąžinti?

Dalius Ratautas

Dalykus ir jų kursus keisti galima. Pageidaujama tai padaryti iki pirmojo XII klasės pusmečio pabaigos. Tačiau turėtumėte žinoti, kad bet koks dalyko keitimas ir „susigrąžinimas“ susijęs su įskaitomis ir tam tikrais atsiskaitymais už tą laiką, kurį praleidote.

Kaip įstoti į užsienio universitetą? Kur gauti informacijos apie stojimo į užsienio mokyklas tvarką ir jų parengimo lygį?

Miglė Sasnauskaitė

Galite kreiptis į ŠMM Studijų departamento Akademinio mobilumo skyrių telefonu (8 ~ 5) 266 3446, el. paštu msd.@mokslas.lt.

Mokinio teisės

Kokias mokinio teises ir pareigas numato profilinio mokymo modelis?

Būsimų vienuoliktokų laukia sunki užduotis – tinkamai pasirinkti dalykus ir sėkmingai susidaryti individualius ugdymo planus, pagal kuriuos jie galėtų sėkmingai mokytis, įgyti vidurinį išsilavinimą, norimą profesiją bei siekti karjeros. Labai svarbu kuriant individualų ugdymo planą neperlenkti lazdos ir tolesnę veiklą planuoti atsižvelgiant į gebėjimus, interesus, poreikius, kad tai padėtų atrasti savo vietą gyvenime. Suvokiame, kad ir kruopščiai planuodami kiekvieną žingsnį nesame apdrausti nuo klaidų, kurios gali virsti prielaidomis tam tikroms spragoms atsirasti. Kiekvienam mokiniui praveru žinoti savo teises ir galimybes. Apie jas pasakoja Vilniaus Žemynos gimnazijos istorijos mokytoja metodinė Žaneta Vaškevičienė.

Mūsų mokyklose bandoma įvairiais būdais palengvinti mokinio sprendimą dėl profilinio mokymo: jam suteikiama pedagoginė ir psichologinė pagalba, mokyklų vadovų paskirti konsultantai visada pasiruošę patarti, padėti susidaryti individualų ugdymo planą. Auklėtojai bei atskirų dalykų mokytojai įvertina kiekvieno mokinio žinių lygį ir gebėjimus. Tad jie taip pat gali patarti, kokių kursų (bendruoju ar išplėstiniu) mokytis pasirinktus dalykus. Daugelyje mokyklų atsiranda ir profesinės karjeros planavimo centrai. Tad mokiniai turi tikrai nemažai galimybių tinkamai susiplanuoti tolesnę veiklą.

Mokiniai ir tėvai dažnai klausia: „Ar galima keisti pasirinktus dalykus ar jų kursus ir kaip tai padaryti?“ Normalu, kad poreikiai gali kisti, tad galimybė koreguoti individualius ugdymo planus, t. y. keisti pasirinktus dalykus ir jų kursus, ištis yra.

1. Bendrąjį kursą pakeičiant išplėstiniu, dažniausiai mokiniui tenka laikyti to dalyko įskaitą išplėstiniu kursu, t. y. savarankiškai pasirengti atsiskaityti už pasirinkto dalyko programų skirtumus.

2. Išplėstinį kursą keičiant bendruoju, įskaitos laikyti nereikia, nebent netenkina to dalyko išplėstiniu kursu gautas įvertinimas.

Tiesa, nors mokiniai turi galimybę keisti pasirinktus dalykus ir jų kursus, patartina tuo nepiktnaudžiauti, nes dažnai kaitaliojant atsiranda žinių spragų, o jas panaikinti nėra lengva. Keisti dalykų kursus rekomenduojama iki XII klasės I pusmečio pabaigos.

Mokinys turi teisę visiškai savarankiškai apsispręsti, kokius dalykų bendruosius ir išplėstinius kursus rinktis, koks bus savaitinių pamokų skaičius (28–32 val.). Gali pageidauti, kad jo pasirinktam dalyko kursui būtų skiriama daugiau pamokų nei nurodyta Bendrųjų ugdymo planų lentelėje. Vis dėlto reikia žinoti, kad vienam mokiniui atskira mobili grupė nesudaroma, jeje turi būti ne mažiau kaip 5 mokiniai.

Jei sunkiau sekasi tam tikri dalykai, galima rinktis jų modulius*, tačiau svarbu neviršyti maksimalaus savaitinių pamokų skaičiaus (32 val.) ir turi susidaryti bent 5 mokinių grupę.

Ką daryti, jei mobili grupė nesusidaro? Mokinys turi galimybę savarankiškai mokytis pasirinktą dalyką (savarankiškas mokinių mokymasis vyksta pagal Savarankiško mokymosi organizavimo tvarką, patvirtintą LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. 258). Toks mokinys iš mokytojo gauna užduotis, yra konsultuojamas. Už savo pasiekimus jis turi atsiskaityti sudarytai komisijai, o gautas įvertinimas įrašomas brandos atestate.

Meninė raiška yra privaloma, tačiau ji gali būti derinama su mokinio pasirinktu papildomu ugdymu mokykloje ar neformaliojo vaikų švietimo įstaigoje. Tai reiškia, kad jei mokinys lanko muzikos, menų mokyklą, meninė raiška įskaitoma ir jis atleidžiamas nuo tų dalykų pamokų.

Mokiniai, lankantys sporto mokyklą, bendru tėvų, dalyko mokytojo ir klasės

auklėtojo susitarimu bei mokytojų tarybos pritarimu gali būti atleisti nuo privalomų kūno kultūros pamokų ar jų dalies, atitinkančios pasirinktą sporto šaką. Atsiskaitymo formą nustato mokytojų taryba.

Galimybę pažinti įvairias dominančias sritis suteikia pasirenkamieji ne branduolio dalykai ir moduliai (pvz., filosofijos, teisės pagrindų, Europos kalbų, kompiuterinės grafikos, dizaino ir pan.).

Praveru žinoti, kad remdamosi nauju vidurinio ugdymo aprašu, mokyklos mokiniams pasiūlys:

- ne mažiau kaip trijų užsienio kalbų bendruosius ir išplėstinius kursus;

- ne mažiau kaip po dvi meninio ir technologinio ugdymo arba integruotų menų ir technologijų kursų programas;
- ne mažiau kaip tris tam tikros sporto šakos programas;
- ne mažiau kaip keturias pasirenkamųjų dalykų ir keturias pasirenkamųjų modulių programas;
- visų kitų branduolio dalykų bendruosius ir išplėstinius kursus.

Pasitaiko atvejų, kai mokinys serga. Ligos atveju jis turi teisę būti konsultuojamas ir individualiai atsiskaityti mokyklos nustatyta tvarka.

Neaiškumų kyla dėl mokinių pamokų tvarkaraščių. Daugeliui aktualus vadinaujamųjų „langu“ klausimas, tad reikėtų žinoti, kad profilinėje mokykloje mokins jų gali turėti ne daugiau kaip 3 per savaitę.

Tais atvejais, kai tėvai keičia gyvenamąją vietą ir mokiniui tenka pereiti iš vienos mokyklos į kitą, naujoji privalo užtikrinti ugdymo tęstinumą. Tiesa, gali būti, kad joje nebus tam tikrų pasirinktų dalykų mobilių grupių. Tačiau nereikėtų nerimauti, nes kiekviena mokykla stengiasi pašalinti vienokius ar kitokius neatitiktumus, kad mokins galėtų sėkmingai užbaigti savo pradėtą kursą.

Vis dažnėja situacijų, kai žmonės keičia ne tik gyvenamąjį rajoną ar miestą, bet ir valstybę. Tačiau mūsų piliečiai ne tik išvyksta, bet ir grįžta gyventi į Lietu-

vą. Užsieniečiams ir mūsų šalies piliečiams, jų vaikams, nemokantiems lietuvių kalbos ir norintiems pradėti arba tęsti mokymąsi Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, steigiamos išlyginamosios klasės. Tokiu atveju pirmiausia reikia kreiptis į savo miesto švietimo skyrių ir sužinoti, kur siūlomas išlyginamasis modulis užsieniečių vaikams (pavyzdžiui, Vilniuje tokia vieta yra Vilniaus Žemynos gimnazijoje).

Šiame straipsnyje pateiktos pagrindinės, aktualiausios kiekvienam mokiniui teisės, tačiau jų esama ir daugiau. Nereikėtų pamiršti ir pareigų. Plačiau teisės ir pareigos išdėstytos mokinio ir mokyklos sutartyse, kurias vienuoliktokai, aptarę su savo tėvais, pasirašys mokslo metų pradžioje.

*modulis – tai ne mažesnės kaip 17 valandų trukmės privalomojo dalyko programos dalis.

4 klausimai profesionalui

Rimantė Šalaševičiūtė,
teisininkė,
vaiko teisių apsaugos kontrolierė

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Dar besimokydama pradinėse klasėse svajojau apie chirurgės darbą. Tačiau man visada geriau sekėsi humanitariniai dalykai – juos labiau mėgau, buvau skatinama pagyrimo raštais. VIII klasėje pradėjau galvoti, kad gal reikėtų būsima specialybę rinktis pagal tai, kur galėčiau geriausiai pritaikyti įgytas žinias ir sugebėjimus. Taip jau nutiko, kad įkandin mano pamąstymų pradėjo dingti klasės draugų daiktai, aš sugebėdavau greitai išsiaiškinti, kas savinasi daiktus, ir priversti gražinti juos savininkams. Jau IX klasėje apsisprendžiau – noriu būti prokurore.

2. Kas Jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Baigiamosiose klasėse pradėjau domėtis teise, teisėjos, prokuratorės bei advokatės darbu ir supratau, kad ši sritis man tikrai įdomi. Paskutinėje klasėje susitikau su mūsų mokyklos absolventais, kurie mokėsi Vilniaus universiteto Teisės fakultete. Jie patvirtino, kad tai reikalingas žmonėms ir įdomus darbas. Mano ryžtą palaikė ir tėvai.

3. Koks buvo stipriausias išpūdis studijuojant?

Studijuojant visi dalykai, išskyrus filosofiją, man labai patiko. Neišdildomą išpūdį paliko pirmoji praktika, kurią atlikau tuometiniame Vilniaus miesto tarybų rajono teisme. Man labai pasisekė, kad praktikai vadovavo tuometinė teismo pirmininkė Jadvyga Šnapškienė, ryšį su ja palaikau iki šiol.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Taip jau susiklostė, kad būti prokurore neteko, o paskutinius 12 metų dirbu kitoje pusėje – užimu gynėjos poziciją. Nuo 1995 metų dirbau Seimo kontrolieriaus patarėja, nuo 2003-ųjų buvau paskirta Seimo kontrolierė. Jau trečius metus esu vaiko teisių apsaugos kontrolierė. Šiandien galiu tvirtai pasakyti, kad žmogui reikalingiausi jo ir jo vaikų teisių gynėjai, nes įvairių pažeidimų daug, o samdyti advokatus ne visi išgali. Džiaugiuosi, kad galiu ne tik padėti žmonėms, bet ir jausti didelį malonumą užsiimdama šiuo darbu.

Elena Martinonienė

Kokia profesiją verta pa

Kokios profesijos yra paklausios šiandien ir kokios bus po penkerių

Visi stebimės, kad dar ne taip seniai buvusios prestižinės profesijos specialistų teisininkų šiandien yra prikepta tiek daug, kad jie neranda darbo. Tuo tarpu sakoma, kad lig tol buvusių nepopuliarių, tokių kaip biochemikų, fizikų, informatikų, socialinių darbuotojų, poreikis tiesiog akyse auga. O ką jau kalbėti apie profesionalius paslaugų, gamybos sferų darbuotojus...

*Kokią profesiją verta pasirinkti? Ar eiti mokytis į XI klasę, ar geriau į profesinę mokymo įstaigą? O gal įsidarbinti baigus pagrindinę mokyklą? Kokios galimybės darbo rinkoje turint įvairų išsilavinimą? Apie tai kalbamės su Darbo ir socialinių tyrimų instituto vyr. moksliniu darbuotoju **Arūnu Pociūni**.*

Kokių galimybių įsidarbinti turi šiuo metu jaunimas? Gal mūsų šalies darbo rinka perpildyta ir darbo vertėtų ieškoti svetur?

Tikrai neverta iš karto bėgti į užsienį. Mūsų šalyje galima rasti daugybę darbo vietų, priklausomai nuo turimo išsilavinimo, noro tobulėti, asmeninių savybių.

Kokias galimybes turi žmogus, įgijęs vidurinį išsilavinimą?

Šiuo metu smarkiai pakitusi padėtis Lietuvos darbo rinkoje, nekvalifikuotų darbininkų pageidauja labai daug įmonių. Ypač daug darbo vietų (kaip rodo ir Lietuvos darbo biržos suvestinės) siūloma nekvalifikuotiems specialistams. Labai reikia apdirbimo pramonės, transporto darbininkų, krovikų, namų ruošos ir kitokių pagalbininkų, valytojų, skalbėjų. Tai gi net ir neturintis specialaus išsilavinimo žmogus gali lengvai rasti darbo vietą. Vis dėlto norėčiau paminėti, kad kuo aukštesnis asmens išsilavinimas, tuo lengviau jam rasti darbo vietą, net nebūtinai pagal specialybę.

Kokių galimybių turi dešimtokas, nusprendęs gauti specialųjį išsilavinimą?

Specialybės įgijimas visuomet sveikintinas. Jaunuolis suteikia sau galimybę dirbti norimą darbą, kurį pasirinko pats ar padedamas artimųjų, konsultantų. Šiuo metu labai paklausūs parduotuvių pardavėjai, virėjai, dažytojai, sunkiasvorių sunkvežimių, krovinių transporto priemonių, lengvųjų automobilių, taksi vairuotojai, statybininkai dailidės, staliai, pardavėjai, bufetininkai, siuvėjai, siuvinėtojai, kepėjai, konditerininkai, mūrininkai ir kt.

Kaip manote, ar šios profesijos bus paklausios ir po kelerių metų, kai dabartiniai dešimtokai įgis specialybes?

Prognozuojant reikia įvertinti ir tai, kad vienos ar kitos profesijos darbuotojų paklausa gali kisti keičiantis įvairiems faktoriams. T. y. atsiradus galimybei išvykti dirbti į užsienį, sukūrus ar panaikinus tam tikras darbo vietas. Paklausa labai priklauso nuo kiekvienais metais paruošiamų specialistų skaičiaus. Kaip matome iš Lietuvos darbo biržos pateikiamų darbuotojų paklausos diagramų, daugiausia darbo vietų planuojama steigti paslaugų sferoje: prekyboje, transporto sandėliavimo ir ryšių, verslo paslaugų įmonėse; pramonėje: medienos gaminių, maisto produktų gamybos, drabužių siuvimo, metalo ir metalo gaminių srityse; aptarnavimo darbuotojams ir kvalifikuotiems darbininkams: statybininkams dailidėms ir staliams, mūrininkams, dažytojams, vairuotojams, suvirintojams, medienos apdirbimo mašinų ir įrenginių operatoriams. Tai gi jaunuoliai, pasirinkę šias specialybes, turėtų lengviau rasti darbo vietą.

Ar skiriasi darbo vietų pasiūla, darbuotojų paklausa įvairiuose Lietuvos rajonuose?

Žinoma, darbuotojų paklausa labai priklauso nuo miesto, rajono. Vis dėlto daug kur reikia pardavimo vadybininkų, buhalterų. Kiekvienas rajonas pasižymi savais ypatumais: Klaipėdos apskrityje reikia laivavedžių ir laivų kapitonų, Marijampolės srityje – munitinės ir prekių persiuntimo agentų. Tai gi renkantis specialybę praversėtų pamąstyti apie savo gyvenamosios vie-

tovės specifika. Vis dėlto, remiantis darbo biržos duomenimis, drąsiai galima teigti, kad parduotuvių pardavėjų, sunkiasvorių sunkvežimių ir krovinių transporto priemonių vairuotojų, statybininkų dailidžių ir stalių reikia visose Lietuvos apskrityse.

Tai gi rinkdamasis profesiją jaunuolis turi galvoti ne tik apie tai, kas jam patinka, bet ir kaip jis galės panaudoti įgytus įgūdžius?

Manau, tai būtų protinga. Jaunuolis bus motyvuotas mokytis ir įgyti pasirinktą specialybę, jei žinos, kad išsilavinimas leis lengvai rasti darbą, gauti gerą atlyginimą.

Kaip manote, kodėl jaunimas neįsidarbina, juk minėjote, kad šiuo metu yra ypač daug laisvų darbo vietų?

Manyčiau, kad taip yra dėl keleto priežasčių – jaunuoliai turi per mažai darbo įgūdžių, jų netenkina esamas užmokesčiai arba darbdaviai nenori jų samdyti dėl patirties stokos. Kartais darbuotojų paieškos skelbimai man atrodo juokingai: ieško jauno žmogaus su tam tikru profesiniu išsilavinimu, turinčio darbo patirties (savo srities profesionalo). Tokiu būdu prieštaraujama sau – iš kur jaunas žmogus turės patirties pagal specialybę? Jos gali turėti tik vienetai.

Ar aukštasis universitetinis išsilavinimas padeda greičiau rasti darbą?

Negalima teigti, kad žmonės, turintys

pasirinkti?

metų?

aukštąjį išsilavinimą, visuomet ras darbą. Čia irgi svarbu specialybė – vienos paklausios, kitos mažiau. Tačiau, mano nuomone, vertinant objektyviai, dalis jaunimo su aukštuoju išsilavinimu ateityje bus bedarbiai. Kodėl? Pažiūrėkite, šiuo metu sparčiai plečiasi aukštojo mokslo įstaigos, atsiranda naujų, auga šias mokyklas baigusiu asmenų skaičius. Tačiau vargu ar galima jiems užtikrinti darbą pagal įgytą specialybę.

Taigi jaunimas su aukštuoju išsilavinimu labai sunkiai randa darbą?

Lietuvos darbo biržos duomenimis, kai kurių specialistų įsidarbinimo lygis yra

labai aukštas. Tai informatikos, ekonomikos, vadybos ir verslo administravimo. Itin spartus informatikų įsidarbinimo padidėjimas (net iki 96 proc.) rodo, kad jiems lengviausia šiuo metu rasti darbą.

Pagerėjo ir technikos mokslus baigusiujų padėtis darbo rinkoje. Remiantis 1999 m. aukštųjų mokyklų absolventų tyrimo duomenimis, technikos mokslus baigusiu asmenų įsidarbinimo lygis sudarė 75 proc. Tuo tarpu 2004 m. transporto inžinerijos siekė 82 proc., o statybos inžinerijos – net 93 proc.

Ar jaunuoliai sugeba pasirinkti specialybę ir vėliau pagal ją dirbti?

Mūsų tyrimai rodo, kad didesnė dalis absolventų sugeba pasirinkti tinkamai. Paskutiniaisiais metais net trys ketvirtadaliai

dirbo pagal studijų metu įgytą profesinę kvalifikaciją. Ne pagal specialybę dirbo vienas ketvirtadalis absolventų. Jeigu palyginsime kelerių pastarųjų metų tyrimų duomenis, matysime, jog pagal specialybę dirbančių asmenų dalis tarp absolventų augo. Vadinasi, jaunuoliai teisingai pasirenka profesiją. Taip pat reikia paminėti, kad daug sėkmingiau įsidarbina tie, kurie buvo dirbę prieš studijas.

Kaip manote, kas vis dėlto geriau

ieškant darbo – profesinis ar aukštasis išsilavinimas?

Į šį klausimą negaliu atsakyti, nes kiekvienas atvejis individualus. Vis dėlto patarčiau jaunuoliams renkantį profesiją peržvelgti Lietuvos darbo biržos įsidarbinimo galimybes nusakančius duomenis, pagalvoti, koks darbas prie širdies, ir būtų idealu jį išbandyti studijų metu.

Sigita Dirgėlienė

4 klausimai profesionalui

Profesorius Kęstutis Vitkus,
plastikos chirurgas,
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto
Rekonstrukcinės ir plastinės chirurgijos
klinikos vadovas,
Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas,
„Vitkus Clinic“ savininkas

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Rinktis buvo labai paprasta. Nuo pat mažens žinojau, kad būsiu gydytojas, tik nežinojau koks.

Mano mama – rentgenologė, o tėtis – chirurgas, tad kur mes begvenome, gyvenimas sukosi apie ligoninę. Aplinka tikrai veikė: visos kalbos, knygos, medicininiai žurnalai... Todėl labai tiksliai žinojau, kad būsiu gydytojas.

2. Kas Jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Mokykloje man labai patiko biologija, sekėsi ir dailė. Tačiau tėvų, nors jie yra labai skirtingi, įtaka didžiausia, nes man mama vis pakišdavo tinkamas knygas, veikė ir mokslinė aplinka. Matyt, kiekvienam savo, nes štai mano brolis negali žiūrėti į kraują, alpsta. O man chirurgija – tai ir tam tikra gyvenimo filosofija.

3. Koks buvo stipriausias išpūdis studijuojant?

Didžiausias išpūdis – dėstytojai, mano mokytojai. Jie visi buvo itin iškilios asmenybės. Ne universiteto sienos, o žmonės. Pradedant anatomijos dėstytojais profesoriumi Česniu Gintautu, antropologu, eruditu, intelektualu, baigiant profesoriumi Selezijumi Paviloniu. Ypatingas žmogus, sakyčiau, pasaulinio lygio ir proto. Chirurgai: prof. Marcinkevičius, Sirvydis ir dar daug kitų. Aš juos visus iš tikro garbinau ir esu dėkingas likimui, kad teko su jais dirbti.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Žinoma, kad viena yra įsivaizduoti, kas kita – patirti. Pradėjęs dirbti daug ko mokaisi iš naujo, net tos pačios anatomijos. Ir vėliau visą gyvenimą vis kas nors naujo, vis mokaisi, net kai pats dėstai. Kiekvienas mano gyvenimo etapas turėjo savo tikslą ir siekį. Iš traumatologijos perėjau į rekonstrukcinę chirurgiją ir skyriau tam ketvirtį amžiaus, kol prieš gerus dvidešimt metų įkvėpiau kito oro ir pamačiau, kad yra dar viena sritis – plastinė chirurgija. Tada atkeliavau į grožį. O pakeliui dar buvo visko: mikrochirurgijos centro kūrimas, moksliniai darbai, paskutiniaisiais metais – šios klinikos kūrimas. Kiekvienas etapas toks, kaip sakė Napoleonas: „Jei dabar sustosiu, pasaulis žlugs.“ Dabar gal kitaip gyvenčiau, tik tikrai žinau, kad būčiau chirurgas. Šiais laikais jaunimas, manau, turi dar daugiau galimybių. Juk tai, ką man pasiekti reikėjo dešimtmečių, dabar jaunas žmogus gali pamatyti per kelerius metus, nes sienos atviros. Tik važiuok, žiūrėk, stebėk, mokykis. Tai toks stebuklas. Todėl į visus sunkumus siūlyčiau žiūrėti optimistiškai, nes kaip sakė Čerčilis: „Pesimistas kiekvienoje situacijoje mato sunkumus, o optimistui sunkumai teikia galimybių.“

Elena Martinonienė

Svarbiausia – turėti tikslą

Kodėl pasitaiko jaunuolių, nusiviliančių studijomis?

Būsimos profesijos pasirinkimas – vienas iš atsakingiausių ir daug ateityje lemiančių žmogaus sprendimų. Didžiąją gyvenimo dalį skiriame darbui, tad jei jis bus nemielas, nedžiugins, nesuteiks galimybės save išreikšti, tobulėti, daugybė metų bus tiesiog pilki ir nykūs. Deja, šį sprendimą tenka priimti dar tuomet, kai tik pradėdame kaupti gyvenimišką patirtį, išmintį, kai visas pasaulis neretai matomas pro rožinius akinius, o širdis reikalauja didelių iššūkių bei stiprių jausmų. Tad nenuostabu, kad kartais rinkdamasis būsimas studijas jaunas žmogus suklysta.

Kas labiausiai trukdo teisingai apsispręsti, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, kad pradėjus studijuoti neapniktų juodos abejonės, nebūtų prarastas brangus laikas ir karjeros galimybės, – apie tai kalbamės su Kauno technologijos universiteto studijų prorektoriumi ir Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti prezidentu profesoriumi dr. Raimundu Šiaučiu.

Geriausiai įtikina asmeniniai pavyzdžiai. Prašau papasakoti, kaip Jūs pats rinkotės būsimas studijas. Kodėl būdamas aštuoniolikos pasirinkote, rodos, ne itin romantišką ir net sunkiai įsime namą rišamųjų medžiagų cheminės technologijos inžinieriaus specialybę?

Mano pavyzdys galbūt šiek tiek paaiškina, kodėl nesu ankstyvo profiliavimo šalininkas. Panevėžio 9-ąją vidurinę mokyklą baigiau labai gerais pažymiais ir žinojau, kad noriu studijuoti inžineriją tuometiniame Kauno politechnikos institute (dabar – Kauno technologijos universitetas). Tačiau kokią konkrečią specialybę – mechaniką, automatiką, inžinerinę ekonomiką ar dar kitą – pasirinkti, buvo vis tiek. Jau prieš pat stojamuosius egzaminus į rankas papuolė abiturientams skirtas instituto laikraštis. Jame perskaičiau, kad yra tokia silikatų technologijos studijų programa, kur rengiami stiklininkai, keramikai ir rišamųjų medžiagų specialistai (cementininkai). Nutariau, kad ji man tiks, nes baigęs stiklo specializaciją galėsiu grįžti į Panevėžį ir įsidarbinti „Ekrane“ ar Stiklo fabrike. Studijų metais patiko mokslinis darbas, o jį tęsti daugiau galimybių buvo perėjus į rišamųjų medžiagų cheminės technologijos specialybę. Nebaigiau stiklo studijų programos, negrįžau į Panevėžį – studentams šiandien dėstau keramikos technologiją. Taigi gyvenimas daug ką koreguoja, todėl vidurinėje mokykloje įgijus platų bendrąjį išsilavinimą, lengviau realizuoti pakitusius norus ir troškimus.

Kaip Jums atrodo, ar dabar jaunam žmogui lengviau išsirinkti jam labiausiai tinkančias būsimas studijas ar sunkiau? Juk pasirinkimas, atrodo, padidėjo?

Mano manymu, Lietuvoje šiuo metu

praktiškai nėra jokios efektyviai veikiančios sistemos, kuri padėtų jaunam žmogui teisingai pasirinkti jam labiausiai tinkančią profesiją. Tenka pastebėti, kad mokiniai turi per mažai informacijos, ką jie galėtų dirbti baigę vieną ar kitą specialybę, neturi galimybės patikrinti, kokiai veiklai pagal savo charakterio bruožus yra tinkamiausi. Dėl to neretai suveikia bandos instinktas – abiturientai renka tas pačias studijų programas, kaip ir motyvuotesni jų draugai. Žmogus pasirenka vadinamąją „madingą“ specialybę, o nepagalvojęs, ar jam bus įdomu studijuoti, ar patiks profesinė veikla, ar jis turi šiai veiklai tinkamų savybių. Todėl raginčiau mokinius labiau do-

mėtis studijų galimybėmis. Studijų programų dabar išties labai daug, jei rimtai domimasi, galima rasti nemažai informacijos, pavyzdžiui, aukštųjų mokyklų mugėse, kurios vyksta kasmet sausio–kovo mėnesiais Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje bei Šiauliuose.

Tačiau šių dienų mokinys yra profiluojamas, tad lyg ir turėtų dar mokykloje pasirinkti, kas labiau tinka ar kam turi daugiau gabumų? Kodėl tapęs studentu jis neretai pasijunta apsirikęs?

Lazda turi du galus. Mančiau, kad gilus profilavimas XI ir XII klasėse kartais taip pat pakiša koją. Juk dažnai būna, kad šešiolikmetis vienaip įsivaizduoja

savo ateitį, svajoja apie vienas profesijas, o sulaukęs 19-os turi jau visai kitokių vizijų ir troškimų. Jaunam žmogui tie keleri metai yra labai daug, per šį laiką formuojasi požiūris į save, esamas galimybes. Tačiau kai kada jas įgyvendinti yra labai sunku, nes nebuvo mokomasi kai kurių sėkmingoms studijoms būtinų dalykų, neįgyti reikalingi gebėjimai.

Kokios asmeninės savybės dažniausiai tampa kliuviniu stojant?

Sakyčiau, per didelis pasitikėjimas savimi. Jaunuolis ar mergina vidurinėje mokykloje mokosi prastai, tačiau vis vien svajoja apie populiariausias studijų programas. Į jas nepatekę, jaučia nusivylimą.

Taip pat labai norėčiau paraginti būsimus stojančiuosius labai atsakingai pildyti stojimo prašymus. Vis tenka susidurti su tokiais atvejais, kai stojantieji į stojimo prašymus įrašo daug, tačiau jiems visai neįdomių studijų programų ar net tas, apie kurias visai nieko nežino. Jeigu tokio mokinio pažymiai nebuvo labai geri, jis greičiausiai bus pakviestas studijuoti tik tos, kurią nurodė 10-ą ar net 15-ą pageidavimų eilėje. Tokiu atveju vargu ar galima tikėtis, kad studijos bus įdomios ir sėkmingos. Beje, noriu pabrėžti, kad bendrojo priėmimo sistemoje dar nėra taip atsitikę, kad stojantysis būtų priimtas į tokia specialybę, kurios savo prašyme nurodė.

Tenka išgirsti, kad tikrasis išbandymas studentų laukia pirmosios sesijos metu. Dalis jų nusivilia studijomis, neatlaiko intensyvaus tempo. Kodėl taip yra, juk ir mokyklose krūvis nemenkas, ir pasirengimas abiturės egzaminams yra rimtas iššūkis?

Taip atsitinka su tais studentais, kurie nėra įpratę sunkiai ir nuosekliai dirbti bei yra nesavikritiški. Kai jie pamato, kad patenkinamų pažymių niekas už dyką nerašo, pradeda kaltinti visą pasaulį, tik ne save. Lengvai tapę studentais neretai nesupranta, kad universitetuose reikės ne mokytis, o studijuoti, t. y. kiekvieną dieną jų niekas nekontroliuos. Tačiau ateina numatyto žinių patikrinimo terminai – jei studentas visos sesijos metu nedirbo savarankiškai ir nuosekliai, dažniausiai atsiskaitymas nebūna sėkmingas. Pirmosios nesėkmės priverčia nusivilti ir sukelia nepasitikėjimą savo jėgomis.

Valstybinių egzaminų sistema, be daugelio privalumų, turi ir vieną trūkumą – kai kurie moksleiviai stengiasi ne sukaupti kaip galima daugiau žinių, o tik išlaikyti (dažnai padėdami korepetitorių) egzaminą,

Siauras akiratis ir nesugebėjimas analizuoti procesų dažnai trukdo sėkmingai studijuoti universitete.

Gal turite patarimų, kaip teisingai išsirinkti studijų programą bei tinkamiausiai pasirengti stoti?

Visų Lietuvos aukštųjų mokyklų misija – ugdyti jaunąją kartą, diegti žmogiškąsias ir dorovines vertybes, rengti išsilavinusius ir kvalifikuotus specialistus, sugebančius greitai adaptuotis sparčiai besikeičiančiame pasaulyje. Šia prasme nėra didelio skirtumo, kurią aukštąją mokyklą Jūs rinksitės. Kiekvienas turite svajonių – ieškokite

ir galvokite, kur geriausiai pavyks jas įgyvendinti. Jei jau žinote, aš ir kitų aukštųjų mokyklų dėstytojai nesunkiai galime patarti, kaip tai pasiekti. Turėti tikslą ir žinoti, ko nori, – daug. O tikslą pasiekti yra gausybė kelių. Panašiai kaip posakyje: „Visi keliai veda į Romą.“ Ištikus pirmai nesėkmei, svarbu nenuleisti rankų.

Ko palinkėtumėte būsimiems stojantiejiems, o gal ir savo studentams?

Darbštumo, kantrybės. Pasitikėkite savimi, būkite smalsūs ir neišduokite savo svajonių.

Elena Martinonienė

4 klausimai profesionalui

Ingrida Čegyte,
ekonomistė,
AB SAMPO bankas Vilniaus filialo direktorė

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Jau paskutiniaisiais metais mokykloje supratau, kad norėčiau dirbti didelėje tarptautinėje organizacijoje, prisidėti prie jos tikslų įgyvendinimo bei plėtros. Todėl labai tikslingai pasirinkau tarptautines prekybos studijas Vilniaus universiteto Tarptautinėje verslo mokykloje. Mano nuomone, šios studijos sukuria platesnį suvokimą apie pasaulinę rinką bei investicijas. Būtent tai man

buvo labai įdomu renkantis specialybę bei universitetą.

Profesijos pasirinkimas yra ištis nelengvas žingsnis kiekvieno jauno žmogaus gyvenime. Jis reikalauja didelių pastangų ir savianalizės, ko nori, sieki, ką gali.

2. Kas Jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Mane labai traukė pardavimas, kadangi esu komunikabili, mėgstu bendrauti bei dalyvauti įvairiuose projektuose. Labai svarbu žinoti, ko konkrečiai sieki, kokia kryptis domina – ar mėgsti bendrauti, ar nebijai auditorijos. Vieniems maloniau sėdėti darbo vietoje bei rūpintis įmonės finansais, kitiems – plėtoti verslą ir pan. Tai gali lemti tolesnius žingsnius. Suprantu, kad kol esi moksleivis ir neturi praktinės patirties, labai sudėtinga rasti dominančią darbo sritį. Todėl labai siūlyčiau visiems paieškoti galimybių ir išbandyti save vasaros praktikos ar darbo metu, plačiau susipažinti su konkrečia veikla ir susidaryti bent jau pradinę savo nuomonę.

3. Koks buvo stipriausias išpūdis studijuojant?

Tikriausiai dėstytojų novatoriškumas bei noras išugdyti stiprius specialistus. Apie tai buvau girdėjusi prieš įstodama, todėl labai džiaugiuosi, kad pasirinktos studijos su kaupu pasitvirtino. Manau, kad dėstytojų požiūris į diegiamas naujoves bei – mano atveju – į ekonomiką, jos pokyčius daro labai didelę įtaką visiems studijuojantiems. Aš labai vertinu tai, kad studijuodama turėjau galimybę gauti pačias naujausias žinias bei išgirsti tarptautinių specialistų nuomones.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Manau, kad didžiąją dalimi taip, nes gavau daug žinių apie tarptautinę rinką bei vadybos pradmenis, be jų neišsiversčiau eidama šiandienines savo pareigas. Tačiau kad ir kaip banaliai skambėtų, teorija dažnai skiriasi nuo praktikos. Kiekvienas darbas reikalauja nuolat tobulėti, gilintis į naujoves. Stiprus universitetinis parengimas – tai pagrindas, pamatas, ant kurio nuosekliai ir daug dirbdamas turi galimybę pastatyti savo profesinės karjeros statinį.

Elena Martinonienė

Žali plaukai, galvos skausmai kiti ypatumai

Kodėl pakrinka paauglio sveikata?

Žodis „paauglystė“ asocijuojasi su sudėtingais, maištingais ir sunkiai prognozuojamais dalykais, kuriuos sunku valdyti ir kontroliuoti. Tačiau paauglystė – sunkus metas ne tik tėvams, bet ir patiems paaugliams. Juk jie šiuo metu patiria daug streso ir nerimo ieškodami savojo „aš“ ir „vietos po saule“. Iš paauglių imama reikalauti ypač daug. Egzaminai ant nosies. Tėvų lūkesčiai ir vaiko galimybės – viena iš pirmųjų streso ir jį lydinčių negalavimų priežasčių. Tad šis straipsnis skirtas tėvams. Kaip padėti paaugliui?

Mokinių fizinės ir psichinės sveikatos problemos

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakytu 2006 metais buvo atliktas tyrimas, skirtas XI–XII klasių mokinių sveikatos ir rizikos veiksnių bei sveikatinimo galimybių studijoms. Jį atliko Vilniaus pedagoginio universiteto ir Higienos instituto specialistai. Buvo nagrinėti mokinių fizinės ir psichinės sveikatos rodikliai bei jų pokyčiai per pastaruosius penkerius metus, mokymo (-si) proceso ypatumai, gyvenimo būdas. Šio tyrimo metu nustatyta, kad nemažai mokinių turi prastą imuninį atsparumą (ūmiomis ligomis dažnai serga kas šeštas, nuo 2000 m. dažnai sergančiųjų padidėjo 1,6 karto). Mokiniai dažnai skundžiasi galvos skausmais, silpnumu, greitu nuovargiu, pilvo skausmais, nemiga, prastu arba per dideliu apetitu, įtampa. Mokinių, kurie dešimt ir daugiau kartų per metus vartoja vaistus nuo galvos skausmo, skaičius nuo 2000 iki 2006 metų padvigubėjo. Pastebėta, kad kas ketvirtas turi regos ir laikysenos sutrikimų. Daugiau nei ketvirtadalis nesijaučia laimingi. Tačiau tiriamuoju laikotarpiu padaugėjo nuo 67,8 iki 75,3 proc. besijaučiančių laimingų mokinių. Sumažėjo pyktio, agresijos ir nepalankaus elgesio apraiškų. Deja, kas dvyliktas mokyklą baigiantis mokinys turi aiškiai išreikštų savižudiškų (pyktis ir agresija) ketinimų.

Pagrindiniai sveikatos rizikos veiksniai yra protinio darbo higienos reikalavimų nesilaikymas ir sveikos gyvensenos įgūdžių neturėjimas. Mokiniai per mažai juda, sportuoja. Su fizine veikla susijusius būrelius lanko kas ketvirtas. Daug laiko praleidžiama prie kompiuterio. Darbo su kompiuteriu trukmė per tiriamąjį laikotarpį padidėjo 3,5 karto. Mokiniai nepakankamai miega (rekomenduojama 8 val.).

Nepakankamai išsimiegantiems jaunuoliams kyla 2 kartus didesnė rizika patirti psichosomatinių negalavimų. Du trečdaliai apklaustųjų teigė, kad kartais arba beveik niekada nespėja laiku papusryčiauti ar papietauti. Laiku nespėjant pavalyti, neracionaliai maitinant rizika patirti psichosomatinių negalavimų yra beveik penkis kartus didesnė.

Netinkamą tėvų reakciją galima būtų iliustruoti taip:

Ką sako vaikas (paauglys) tėvams: „Mama, štai tau didžioji naujiena. Sužinojau, kad gavau stipendiją ir galėsiu semestrą mokytis Švedijoje.“

Ką norėtų išgirsti iš tėvų: „Nuostabu, mano sūnus yra šeimos pasididžiavimas. Tuoj apsiverksiu iš džiaugsmo.“

Ką dažniausiai išgirsta: „Aišku, kai nori, gali. O kad taip norėtum susitvarkyti kambarį.“

Paauglys laukia iš suaugusiojo meilės, pasitikėjimo, pagarbos ir pripažinimo. Siekia būti lygus su juo.

O kur dar žalingi įpročiai? Nors visi žinome, jog tokie įpročiai sveikatos nesuteikia, bet tyrimai rodo, kad jie vis labiau plinta: kartais arba nuolat rūko kas trečias mokinys, alų mažiausiai kartą per savaitę vartoja kas penktas, degtinę – kas dvyliktas. Norisi mesti akmenuką ir į tėvų daržą – pasitaiko teigiančių, kad dėl alkoholio vartojimo kalti tik draugai. Tačiau psichologo J. Colemano tyrimai parodė, kad 82 proc. paauglių, reguliariai vartojančių alkoholį, prie to įprato namie, tik 18 proc. pradėjo gerti su draugais. Be abejo, bendraamžiai gali pastūmėti netinkamai elgtis, tačiau svarbūs ir paauglio ryšiai su šeimos nariais. Beje, alkoholio vartojimas būdingesnis gimnazistams nei bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams.

Bandžiusių vartoti narkotines medžiagas mokinių dalis padidėjo 2,6 karto. Stresui malšinti dažniausiai vartojamas taba-

kas, alkoholis ir raminamieji vaistai: kas ketvirtas penktas vaikas nurodė, kad stresą dažniausiai įveikia cigarete arba alkoholiu, kas vienuoliktą mergina – raminamaisiais vaistais.

Sveikatinimas mokyklose

Siekdami pagerinti mokinių sveikatą, švietimo organizatoriai pateikia nemažai informacijos priklausomybės, lytiškai plintančių infekcijų, lytinio brendimo klausimais. Siekiama tobulinti mokinių fizinio aktyvumo, protinio darbo higienos, streso valdymo žinias. Nuolat gerinama mokyklos aplinka: perkami nauji baldai, kuriamos geresnės mokinių sporto ir laisvalaikio sąlygos. Organizuojamas preventcinis darbas bei projektinė veikla, jos metu ugdomos sveikos gyvensenos nuostatos, mokytojams suteikiamos galimybės integruoti sveikatos ugdymą į mokomuo-

smas ir

sius dalykus. Tobulinamas ugdymo procesas: vis labiau individualizuojamas mokymas, pritaikomas mokinio gebėjimams ir poreikiams. Siekiama, kad sumažėtų mokymosi krūvis bei su juo susijusi įtampa. Per pastaruosius penkerius metus teigiamos įtakos mokinių sveikatai turėjo kontrolinių darbų tvarkaraščio atsiradimas. Dabar per dieną galima rašyti tik vieną kontrolinį darbą.

Tėvai ir paaugliai

Mokinio sveikatai, savijautai ir savirealizacijai daug reikšmės turi jo artimiausia aplinka – šeima. Būti paauglių tėvais įdomu ir atsakinga: bendravimas sudėtingėja, daugėja išbandymų ir

„gyvenimiškos patirties egzaminų“ visai šeimai. Šiandien tėvai labai užsiėmę, daug dirba, patys patiria stresą, dažnai grįžta iš darbo pavargę ir bendravimui su savo vaikais randa vis mažiau laiko. Tačiau reikia žinoti, kad šilti santykiai šeimoje yra labai svarbūs. Nepakanka patenkinti materialinius vaiko poreikius, domėtis vien tik mokymosi laimėjimais. Labai svarbus emocinis ryšys. Prasta psichologinė šeimos aplinka, nepakankamas dėmesys turi įtakos netinkamam paauglio elgesiui. Kuo santykiai su tėvais šaltesni, tuo paauglį lengviau paveikia bendraamžiai, didėja atotrūkis tarp jo ir šeimos. Tačiau nereikia pamiršti, kad nedidelis atitrūkimas tarp kartų neišvengiamas. Sparčiai kintant aplinkai, viskas keičiasi. Tėvai, būdami savo vaikų amžiaus, gyvena kitokiomis sąlygomis ir buvo kitaip auklėjami. Nenuostabu, jei šiandien tėvas, atsidūręs šešiolikmečio „kailyje“, elgtųsi neadekvačiai šiems laikams. Nedidelis „nesusišnekėjimas“ išliks. Suprantama, sunku iškęsti nuolatinės paauglio nuotaikos kaitas, protesto prieš aplinkinius apraiškas. Reikia apsiginkluoti kantrybe ir pasistengti įsiklausyti.

Tėvams, siekiantiems užmegzti dialogą su savo vaikais, psichologai pataria:

- Nepažeiskite paauglio asmeniškumo. Slaptas laiškų, dienoraščių, žinučių skaitymas atskleis kai kurias vaiko paslaptis, bet kartu sukels neapykantą, nepasitikėjimą, norą slėptis.
- Venkite pamokslavimo. Frazė „kai aš buvau tavo metų“ visus paauglius padaro visiškai kurčius tolesniam tekstui.
- „Neklijuokite etikečių.“ Jei paaugliui nuolat kartosite, koks jis tinginys (bailys, pesimistas, savanaudis), jis tuo tikrai patikės ir elgsis pagal šią nuorodą.
- Neskatinkite priklausomybės. Leiskite būti savarankiškiems ten, kur jie pajėgia – juk nenorite visko už juos spręsti iki pat pensijos?!
- Skirkite pripažinimą nuo pritarimo. Jei jūsų sūnus ar dukra nusidažė plaukus žaliai, jūs neturite daryti tragedijos, bet taip pat neprivalote tam pritarti ar to skatinti.
- Savo sprendimus formuluokite aiškiai.

kiai. Kad būtų išvengta ilgų bergždžių diskusijų ar konfliktų, tėvai turi nurodyti tik vieną tiesą: aiškų draudimą, aiškų leidimą arba neabejotiną pasirinkimo laisvę.

SOS

Jeigu jūsų paauglys sunkiai susikaučia, neišlaiko dėmesio, vis prastėja jo pažymiai, jį nuolat be aiškios somatinės priežasties vargina įvairių kūno vietų skausmai, jis užsidarė, tapo pernelyg svajingas, laiką leidžia žiūrėdamas į lubas, jo elgesys pasidarė pernelyg netinkamas (smurto naudojimas, seksualinis pakrikimas, narkotikų ar alkoholio vartojimas, atviras svarbių taisyklių ar elgesio normų nepaisymas), jums ar draugams nors nežymiai užsiminė apie savižudybę, kreipkitės į psichologą ar psichoterapeutą. Šiandien mokyklos mokiniams teikia pedagoginę bei psichologinę pagalbą, jose dirba socialiniai pedagogai.

Žaneta Vaškevičienė

4 klausimai profesionalui

Algirdas Kaušpėdas

architektas, grupės „Antis“ lyderis ir dainininkas, Lietuvos atgimimo laikotarpiu vienas iš Sąjūdžio lyderių, UAB „Jungtinės pajėgos“ direktorius

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Architektūrą pasirinkau, nes nuo mažens mėgau statyti smėlio pilis, piešti tvirtoves ir stebėti naujas statybas. Man pasirodė, kad architektūra bus protingas kompromisas tarp meno ir technikos, tarp detalės ir visumos, tarp kasdienybės ir šventės.

2. Kas jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Pasirinkti architektūrą paskatino mano tėvas architektas. Architektai – įdomūs, originalūs, šmaikštūs žmonės, tačiau svarbiausia, kad po jų darbo, projektų išauga pastatai ir lieka daugeliui metų. Tai mane sužavėjo. Mano kūriniai liks gyventi po manęs!

3. Koks buvo stipriausias išpūdis studijuojant?

Studentavimas – puikus draugystės, nuotykių, pažinimo metas. Studentavimo laikais radau daug puikių draugų, su jais tebebendrauju iki šiol. Stipriausias išpūdis – diplominio darbo gynimas, kai galų gale supratau tapęs architektu.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Gyvenime nelengva greitai rasti savo vietą. Taip atsitiko ir man. Reikia kantrybės, užsispyrimo toliau mokytis, tobulėti, siekti norų išsipildymo. Tačiau vieną dieną tai atėjo su kaupu. Tada supratau, kad viskas, kas būta prieš tai, – nesėkmės, klaidos, laukimas – buvo neveltui, tad reikia visą laiką judėti į priekį ir tikslas bus pasiektas. Svarbiausia gyvenime – stipriai norėti. **Noras** – visko pradžia, variklis ir karalius!

Elena Martinonienė

Egzaminų karštligė

Kas laukia per brandos egzaminus?

*Turbūt visi sutiksite – brandos egzaminai yra didžiulis išbandymas ir nemenkas stresas mokinio gyvenime. Kai nežinai, kas tavęs laukia, baimė dar sustiprėja. Tikslī informacija turėtų prasklaidyti nežinomybės ir nerimo debesis. Tad kreipėmės į Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyresniąją specialistę **Kostanciją Mikolajevičienę** ir paklausėme naudingų žinoti dalykų – kada pradėti ruoštis brandos egzaminams, kaip jie vyksta, kas juos vertina, kada skelbiami jų rezultatai ir pan.*

Kas gali laikyti brandos egzaminus?

Gimtosios, valstybinės ir užsienio kalbos brandos egzaminą gali laikyti mokinys, turintis patenkinamą to dalyko metinį įvertinimą ir išlaikęs kalbos įskaitą; kito individualaus ugdymo plano dalyko brandos egzaminą – turintis patenkinamą to dalyko metinį įvertinimą. Mokinui, turinčiam nepatenkinamą dalyko metinį įvertinimą, neišlaikytą gimtosios, valstybinės ar užsienio kalbos įskaitą, atitinkamo individualaus ugdymo plano dalyko brandos egzamino laikyti neleidžiama. Galima rinktis laikyti ir ne individualaus ugdymo plano dalyko egzaminą.

Kuo skiriasi mokykliniai ir valstybiniai brandos egzaminai?

Mokyklinio brandos egzamino užduotys parengtos pagal mokyklinio brandos egzamino programą (reikalavimus). Valstybinio brandos egzamino užduotys parengtos pagal valstybinio brandos egzamino programą (reikalavimus).

Kur galima sužinoti brandos egzaminų reikalavimus?

Brandos egzaminų reikalavimus galima rasti Nacionalinio egzaminų centro tinklalapyje (www.centras.lt).

Kam ir kada mokiniai turi pranešti, kokių dalykų brandos egzaminus pasirinko laikyti? Ar galima apie tai pranešus, vėliau persigalvoti ir laikyti kitą egzaminą?

Prašymą dėl pasirinktų brandos egzaminų reikia pateikti mokyklos direktoriui iki kovo 1 d. Pasirinkto dalyko brandos egzamino ir jo tipo vėliau keisti neleidžiama.

Kada pradėti ruoštis brandos egzaminams?

Su brandos egzamino programa dalyko mokytojas turi supažindinti vienuoliktokus pradėjus dalyko vidurinio ugdymo programą.

Kaip žinoti, koks bus brandos egzaminas?

Organizuojami valstybiniai ir mokykliniai biologijos, chemijos, fizikos, istorijos, informacinių technologijų, lietuvių kalbos (gimtosios ir valstybinės), matematikos bei užsienio (anglų, prancūzų, vokiečių, rusų) kalbų brandos egzaminai, tik mokykliniai gimtųjų baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių kalbų, dailės, geografijos, muzikos ir muzikologijos brandos egzaminai.

Mokyklos taryba sprendimą dėl mokymosi kalbos (rusų, lenkų, baltarusių, vokiečių) brandos egzamino organizavimo ir laikymo priima iki einamųjų metų gruodžio 31 d. Mokyklos direktorius su mokyklos tarybos sprendimu mokinius supažindina iki sausio 15 d.

Mokinys brandos atestatui gauti privalo išlaikyti lietuvių kalbos ir dar dviejų jo pasirinktų individualaus ugdymo plano dalykų brandos egzaminus. Istorijos ir geografijos brandos egzaminai, jeigu mokinys mokėsi integruoto socialinių mokslų kurso, fizikos, chemijos ar biologijos brandos egzaminai, jeigu mokėsi integruoto gamtos mokslų kurso, laikomi jo individualaus ugdymo plano dalykų brandos egzaminais.

2008 metais bus organizuojamas vienas lietuvių (gimtosios) kalbos brandos egzaminas, kurį sudarys dvi užduotys: teksto suvokimas ir rašymas. Atliekant

rašymo užduotį bus galima rinktis samprotavimo rašinį arba teksto interpretaciją (mokykliniame išliks ir literatūrinio rašinio alternatyva).

Kas rengia egzaminų užduotis?

Brandos egzaminų užduotis ir vertinimo instrukcijas rengia Nacionalinio egzaminų centro direktoriaus įsakymu sudarytos dalykų specialistų darbo grupės.

Kada vyksta brandos egzaminai?

Organizuojamos dvi brandos egzaminų sesijos. Pagrindinė sesija – gegužės–birželio, pakartotinė – birželio–liepos mėnesiais. Tvarkaraščiai skelbiami Nacionalinio egzaminų centro svetainėje.

Ar visi vienos mokyklos mokiniai

dalyko brandos egzaminą laikys tame pačiame centre? Pagal ką skirstoma, kur laikyti?

Skiriami dalyko brandos egzaminų centrai to dalyko valstybiniais ir mokykliniais brandos egzaminams vykdyti. Visi tos pačios mokyklos mokiniai dalyko valstybinį brandos egzaminą laiko viename centre. Jei savivaldybės teritorijoje nėra centro, kuriame tilptų visi vienos mokyklos mokiniai, jie siunčiami laikyti brandos egzaminą į du centrus.

Savivaldybės teritorijoje skiriamas ne mažiau kaip vienas dalyko mokyklinio brandos egzaminų centras. Daugiau centrų skiriama, jeigu kiekviename iš jų brandos egzaminą laikys ne mažiau kaip 15 mokinių.

Kokia brandos egzaminų laikymo

tvarka? Ką galima, reikia atsinešti į egzaminą?

Brandos egzaminų organizavimo tvarką tvirtina švietimo ir mokslo ministras. Su savimi mokinys gali turėti tik rašymo priemones (pieštukus, mėlyna spalva rašančius rašiklius) ir papildomas priemones, kurios yra nurodytos dalyko brandos egzaminų vykdymo instrukcijoje.

Kada reikia atvykti į brandos egzaminą – kiek laiko prieš jam prasidedant? Kas atsitinka, jeigu mokinys pavėluoja į egzaminą?

Prie dalyko brandos egzaminų patalpos reikia ateiti ne vėliau kaip 15 min. iki egzaminų pradžios. Jeigu mokinys pavėluoja iki 30 min. (kai dalyko brandos egzaminų vykdymo instrukcijoje nenurodytas kitas laikas), jam leidžiama laikyti egzaminą, tačiau

4 klausimai profesionalui

Vilma Čereškienė,
žurnalistė,
LNK žinių vedėja

1. Kas lėmė, kad buvo pasirinktos būtent šios studijos?

Nuo kokios VI–VII klasės suvokiau, kad esu visiškai negabi tiksliesiems mokslams. Man neįdomi buvo nei matematika, nei fizika, nei chemija. Tačiau istorija, lietuvių kalba ir literatūra labai patiko. Gerai rašiau rašinius,

mėgau poeziją, nuolat dalyvaudavau meninio skaitymo konkursuose. Kaip ir dauguma mergaičių, svajojau apie aktorės karjerą. Tėvai perkalbėjo. Bandė perkalbėti ir dėl žurnalistikos – esą ši specialybė netinka moteriai. Šįkart nepaklausau. Dar mokykloje pradėjau rašyti moksleivių žurnalams.

2. Kas Jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Vidinis balsas. Turėjau pakankamai užsispyrimo, kad neklausyčiau suaugusiųjų patarimų, kuri specialybė yra pelninga, o kuri ne. Žinojau, kad be meilės pasirinktai profesijai nieko gero neišeis. Todėl norėčiau visiems nuoširdžiai patarti – jeigu jus traukia, pvz., muzika, geografija ar fizika, nesiveržkite į teisę ar ekonomiką tik todėl, kad tai pelninga ar populiaru. Savo specialybę mėgstantis žmogus bet kur pasieks gerokai daugiau nei dirbantis darbą, kuris jam nepatinka.

3. Koks stipriausias išpūdis studijuojant?

Įstojusi labai greitai supratau, kad man įdomu ne spaudoje, ne radijuje, o televizijoje – žiniuose. Todėl po pirmosios televizijos praktikos ir likau LTV „Panoramoje“. Išpūdingiausia, kai devyniolikmetės merginos reportažas transliuojamas visai Lietuvai. Buvau labai savimi patenkinta.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Pasiteisino su kaupu. Dirbau reportere, paskutinius 10 metų – žinių vedėja. Mėgstu savo darbą, suprantu jį, mokausi iš klaidų ir jaučiuosi tikrai atradusi save.

Elena Martinonienė

užduočių atlikimo laikas nepratęsiamas. Jeigu pavėluojama daugiau kaip 30 min., egzamino laikyti nebeleidžiama.

Kiek laiko trunka brandos egzaminas? Ar galima pabaigus užduotis išieiti anksčiau?

Brandos egzamino trukmė nustatyta vykdymo instrukcijoje. Jei mokiniai baigia darbą anksčiau, negu brandos egzamino vykdymo instrukcijoje nustatyta, tačiau ne mažiau kaip 15 min. iki brandos egzamino pabaigos, atidavę vykdytojui darbus, gali išieiti iš egzaminų patalpos.

Kas prižiūri tvarką per brandos egzaminus?

Brandos egzaminui vykdyti dalyko brandos egzamino centre skiriama vykdymo grupė, kurią sudaro vyresnysis vykdytojas, administratorius ir vykdytojai.

Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo priežiūrą vykdo mokyklos steigėjas bei savivaldybės administracijos švietimo padalinio vadovo įgalioti, apskrities viršininko administracijos Valstybinės švietimo priežiūros skyriaus (tarnybos), Nacionalinio egzaminų centro, Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai, nesuinteresuoti pavienių kandidatų dalyko

brandos egzamino rezultatais prižiūrimame egzamino centre.

Kas taiso, vertina mokinių brandos egzaminų darbus?

Valstybinio brandos egzamino kandidatų darbų vertinimo komisiją Nacionalinio egzaminų centro direktoriaus teikimu tvirtina švietimo ir mokslo ministras. Vertinimo komisiją sudaro komisijos pirmininkas, jo pavaduotojai (jeigu vertinimas organizuojamas ne viename centre) ir vertintojai, jų skaičius nustatomas atsižvelgus į kandidatų kiekį bei laiką, per kurį turi būti patikrinti darbai ir paskelbti vertinimo rezultatai.

Mokyklinio brandos egzamino vertinimo komisiją sudaro mokyklos, kuri paskirta dalyko brandos egzamino centru, direktorius. Vertinimo komisijos nariu negali būti asmuo, asmeniškai suinteresuotas vertinamų kandidatų dalyko brandos egzamino rezultatais. Jeigu dalyko egzamino centre egzaminą laikys kelių mokyklų kandidatai, vertinimo komisiją sudaro savivaldybės administracijos švietimo padalinio vadovas. Į ją įtraukiami mokyklų (nebūtinai visų), kurių kandidatai laiko egzaminą tame centre, atstovai.

Vertinimo komisiją sudaro ne mažiau kaip trys to dalyko specialistai: komisijos pirmininkas ir du vertintojai. Komisijos pirmininku skiriamas prityręs to dalyko specialistas (esant galimybei vyresniųjų klasių mokytojas), išskyrus tais mokslo metais kandidatus mokiusį pedagogą. Muzikologijos brandos egzamino vertinimo komisiją sudaro solfedžio, harmonijos, muzikos istorijos, muzikos kūrybinių analizės, elementariosios muzikos teorijos dalykų specialistai.

Kaip vertinamos brandos egzaminų užduotys? Ar skiriasi mokyklinių ir valstybinių brandos egzaminų vertinimo tvarka?

Brandos egzaminų užduotys vertinamos taškais. Koduotą kandidato

valstybinio brandos egzamino darbą vertina ne mažiau kaip du vertintojai, vadaudamasis egzamino užduoties vertinimo instrukcija.

Nacionalinis egzaminų centras, vadaudamasis Valstybinių brandos egzaminų vertinimo komiteto nustatyta dalyko brandos egzamino išlaikymo minimalia taškų suma (išlaikymo riba), kandidatams priskiria įvertinimus balais. Dalyko brandos egzaminas laikomas neišlaikytu, jeigu kandidatas surenka taškų sumą, mažesnę už nustatytą išlaikymo ribą. Tiems kandidatams, kurių surinktų taškų suma ne mažesnė už išlaikymo ribą, priskiriami balai nuo 1 iki 100. Vienodą taškų sumą surinkusiems mokiniams priskiriamas tas pats balas.

Kiekvieną mokyklinio brandos egzamino darbą taip pat vertina ne mažiau kaip du vertintojai. Darbai vertintojams paskirstomi taip, kad – jei yra galimybė – pirmuoju darbo vertintoju būtų kitos mokyklos mokytojas. Nacionalinis egzaminų centras paskelbia kandidatų mokyklinio brandos egzamino darbų įvertinimus pažymiais.

Kada skelbiami brandos egzaminų rezultatai? Kur juos galima sužinoti?

Valstybinių brandos egzaminų rezultatų skelbimo datas nustato švietimo ir mokslo ministras, mokyklinių brandos egzaminų įvertinimai pateikiami ne vėliau kaip per 5 dienas po egzamino, kalbų – ne vėliau kaip per 7 dienas.

O kaip elgtis mokiniui, jei jis suserga ar dėl kitų priežasčių negali atvykti laikyti brandos egzamino?

Mokyklos direktoriaus įsakymu brandos egzaminas atidedamas mokiniui, negalinčiam egzamino ar jo dalies laikyti dėl svarbių priežasčių (pateikusiam priežastį paaiškinantį dokumentą); susirgusiam prieš brandos egzaminą arba nebaigusiam egzamino dėl sveikatos sutrikimo pagrindinės sesijos metu (pateikusiam mokyklos direktoriui prašymą dėl brandos egzamino atidėjimo ir medicininių pažymėjimą ne vėliau kaip kitą dieną po dalyko brandos egzamino). Atidėti brandos egzaminai laikomi pakartotinės sesijos metu.

Per kiek laiko abiturientas turi pateikti apeliaciją, jei jis nesutinka su įvertinimu?

Mokiniai apeliacijas gali pateikti mokyklos direktoriui ne vėliau kaip per 2 dienas po brandos egzamino rezultatų paskelbimo.

Ačiū už pokalbį.

Jūratė Galvoniene

Kuo norėčiau būti?

Kas gali padėti pasirinkti profesiją?

Kuo norėčiau būti? Kaip teisingai pasirinkti profesiją? Klausimas, vertas milijono. Kaip žinoti, ką norėsis veikti po kelerių metų? Juk yra pasakyta, jei darbas sutampa su hobiu (arba tiesiog patinka), vadinasi, gyvenimas pasisekė.

*Apie tai, kas gali padėti apsisprendžiant, kalbamės su Respublikinių mokslievių techninės kūrybos rūmų (RMTKR) Karjeros planavimo centro vedėja **Aldona Mačiūniene** ir RMTKR Karjeros planavimo centro metodininke **Gėliūnė Adomaitytė**.*

Jau daug metų dirbate su vyresniųjų klasių mokiniais, ar jaučiate, kad Jūsų darbas yra prasmingas?

A. Mačiūniene: Taip, nes teisingai pasirinkta profesija įprasmina žmogaus gyvenimą. Mėgiamas darbas teikia vidinį patenkinimą ne tik pačiam asmeniui, bet yra naudingas ir visuomenei. Neteisingai priimtas sprendimas žmogų padaro nelaimingą. Jis yra nepatenkintas darbu, savimi, neatskleidžia savo gabumų ir galimybių, t. y. nesugeba savęs realizuoti. Todėl sėkmingas profesijos pasirinkimas yra ne tik mokinio, bet ir jį supančių žmonių (tėvų, mokytojų) reikalas. Spręsti šį sudėtingą gyvenimo klausimą padeda profesinis informavimas ir konsultavimas, jis supažindina mokinius su įvairiomis profesijomis ir padeda geriau pažinti save, savo poreikius bei galimybes.

Kokia pagalbos sistema renkantis profesiją yra šiuo metu Lietuvoje?

A. Mačiūniene: 2004 m. buvo pradėtas investicinis projektas „Atviros informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemos (AIKOS) diegimas“. Jo tikslas – sukurti vientisą jaunimo ir suaugusiųjų *profesinio informavimo ir konsultavimo* infrastruktūrą, kuriai informaciją teiktų Švietimo ir mokslo ministerijos sistema (IS MOKYKLA) ir Lietuvos darbo birža. Projektas bus visiškai įgyvendintas iki 2008 m. Tuomet Lietuvos profesinio orientavimo strategijoje numatomi du paslaugų teikėjų tipai: profesinio informavimo taškai (PIT) ir profesinio orientavimo centrai, kurie rūpinsis ne tik informavimu, bet ir konsultuos asmenis jiems rūpimais klausimais, taikydami specialias metodikas, bei įgyvendins prevencinę, reabilitacinę ir korekcinę veiklą.

Kas gi yra profesinis informavimas?

A. Mačiūniene: Profesinis informavi-

mas – tai veikla, kuri apima žinias apie švietimo sistemą, specialybių, profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes bei tvarką. Taip pat darbo rinką ir informacijos apie profesinės karjeros galimybes teikimą. Be to, tai nuo-

sekklus ir sistemingas mokinių supažindinimas su įvairiomis profesijomis bei jų specifika, atsižvelgiant į jų amžių, nuo pradžios dalykų iki įvairiapusės ir labai svarbios informacijos.

Kaip tai vyksta?

G. Adomaitytė: Jaunesniojo mokyk-

linio amžiaus vaikai supažindinami su įvairiomis profesijomis, ugdomi jų bendrieji gebėjimai. VIII–X klasių mokiniai susipažįsta su atskirų mokslo šakų ir specialybių turiniu, įgyja informacijos apie politechninį išsilavinimą. Šiuo ugdymo laikotarpiu mokiniai supažindinami ne tik su atskiromis specialybėmis, bet ir su jų kilme, paplitimu bei suteikiama galimybe praktiškai išbandyti tam tikras profesijas (praktinė veikla, visuomenei naudingas darbas, ekskursijos). Pas mus į Karjeros planavimo centrą atvyksta mokinių grupės dažniausiai po 10–15 žmonių. Daugiau kol kas priimti negalime, nes šiuo metu mokymo klasėje turime tik tiek kompiuterių. Žinoma, iš tolimesnių miestelių priimame iki 20 mokinių, nes jiems sunkiau atvykti. Paskaitoma trumpa paskaita apie karjeros planavimą, profesijos pasirinkimą. Mokinys mokomas įvertinti tris pagrindinius profesijos rinkimosi veiksnius: ko noriu (norai, troškimai, interesai, polinkiai), ką galiu (gebėjimai, sveikata, mokymosi rezultatai) ir ko reikia (šalies ekonominiai poreikiai, visuomeninis nau-

dingumas, profesijos perspektyvos). Kartu vaikai supažindinami, kaip kompiuteriu rasti vienokios ar kitokios profesijos aprašymą, sužinoti, kokių savybių, gebėjimų reikia atliekant vienokį ar kitokį darbą ar tai paklausu darbo rinkoje ir pan. Juk per vieną kartą neįmanoma supažindinti su daugeliu profesijų – šitaip mokinys sužino, kur gali rasti daugiau informacijos ir kaip planuoti savo karjerą.

Ar į jus gali kreiptis ir pavieniai asmenys?

G. Adomaitytė: Taip. Mes konsultuo-

jame ir individualiai. Kartais mokiniai užsirašo patys, kartais tai padaro jų mamos. Mes džiaugiamės visais besikreipiančiais, nes tai rodo mūsų darbo prasmingumą. Žmonėms iš tikrųjų reikia mūsų konsultacijų, jie kartais palaiko su mumis ryšį ir vėliau – konsultuojasi, pasidžiaugia priėmę teisingą sprendimą. Kartais net ateina jau po studijų baigimo ir padėkoja už laiku suteiktą pagalbą.

Kaip Lietuvos mokiniai gali gauti profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas?

Nugalėtojai pirma laimi, paskui eina į karą, o pralaimėtojai pirma eina į karą, paskui stengiasi laimėti.

Hsun Tzu

Galimybės renkasi tik pasirengusius protus.

L. Pasteras

Mokykis taip, tarsi turėtum gyventi amžinai, gyvenk taip, tarsi ryt turėtum mirti.

O. Bismarkas

Didvyris – pati trumpiausia profesija pasaulyje.

U. Rodžersas

Savo darbą žmogus turi atlikti taip, tarsi nebūtų nieko, kas galėtų jam padėti.

D. Galifaksas

Ten, kur anksčiau buvo mokslo ribos, dabar yra jo centras.

G. Lichtenbergas

A. Mačiūnienė: Šiuo metu Lietuvoje šias paslaugas teikia teritorinės darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybos, Karjeros planavimo centras, esantis Vilniuje RMTKR, ir Jaunimo karjeros planavimo centras, esantis Kaune. Informacijos galima gauti ir profesinio informavimo taškuose (PIT sąrašą galima rasti www.rmtkr.lt). Taškai veikia bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose, jaunimo, švietimo centruose, neformaliojo švietimo įstaigose. Ten dirba kvalifikuoti specialistai, galintys mokiniams suteikti informacijos apie profesinės karjeros galimybes, mokymosi įstaiigas, stojimo ir mokymosi sąlygas. Didžiausiuose

šalies universitetuose yra įsteigti karjeros centrai, kurių paskirtis susijusi su būsimų ir esamų studentų profesijos pasirinkimu, karjeros planavimu, įsidarbinimu.

Jūs minėjote, kad, be profesinio informavimo, teikiama ir konsultacija. Kas tai yra?

A. Mačiūnienė: Profesinis konsultavimas – tai veikla, skatinanti asmenį optimaliai panaudoti savo jėgas kvalifikacijai įgyti ir dirbti. Kartu tai ir pagalba renkant ar keičiant profesiją, atsižvelgiant į

žmogaus individualias savybes (interesus, gebėjimus, polinkius), konkrečių profesijų ypatumus bei mokymosi, studijų ir darbo galimybes.

Kuo gi tai skiriasi nuo darbo, kuri atlieka profesinio informavimo specialistai?

G. Adomaitytė: Mes neatliekame gielių asmenybės psichologinių įvertinimų. Tiesa, kažkada psichologijos testais ir asmeninėms konsultacijomis vertinome mokinio intelektą, bendravimo, įtikinėjimo (iškalba, loginis pagrįstumas, įtaigumas, vadovavimas, mokymas, auklėjimas), meninius bei fizinius gebėjimus. Kai buvo atskirtas informavimas nuo konsultavimo, atrodė, kad nesugebėsime dirbti. O dabar matome, kad tokio gilaus asmenybės ištyrimo reikia toli gražu ne kiekvienam. Daugeliui užtenka tiesiog suteikti informacijos apie profesijas, studijų programas ir pan.

Kas dar, be mokinio gebėjimų įvertinimo, daroma per profesinį konsultavimą?

A. Mačiūnienė: Pagrindinis profesinio konsultavimo uždavinys – mokinio kompetencijų ugdymas. Štai reikšmingiausios:

- asmeninė, pasireiškianti pasitikėjimu savimi, iniciatyvumu ir aktyvumu, aukštesne savikontrole;
- socialinė, pasireiškianti gebėjimu sutarti ir bendrauti su aplinkiniais, reikšti ir apginti savo nuomonę, bendradarbiauti ir dirbti grupėje;
- mokymosi, pasireiškianti vidiniu noru mokytis ir taikyti žinias, gebėjimu ugdytis savarankiškai, sutelkti dėmesį ir susitelkti kryptingai veiklai, surasti reikalingą informaciją;
- motyvacijos, pasireiškianti gebėjimu suprasti savo polinkius ir interesus, planuoti ateitį, įsivaizduoti savo tolesnio mokymosi ar darbo planus, sudaryti racionalų profesijos įgijimo ir profesinės karjeros planą.

Suprantama, tai neatliekama vienos konsultacijos metu, reikalingas ilgas ir sunkus darbas.

Kam jūs patartumėt kreiptis į pro-

fesinio konsultavimo specialistus?

A. Mačiūnienė: Manau, kad tai reikalinga mokiniams. Ypač tiems, kurie yra neapsisprendę ir kuriems profesinio informavimo specialistų pagalba per maža. Taip pat rekomenduotume kreiptis įvairių sutrikimų turintiems mokiniams, nes individualaus konsultavimo metu bus tiksliai įvertintos jų galybės, rasta geriausiai jiems tinkanti iš siūlomų profesijų bei patarta, kaip jos siekti.

Kur galima rasti profesinio konsultavimo specialistus?

A. Mačiūnienė: Šiuo metu profesinio konsultavimo paslaugos teikiamos darbo rinkos mokymo tarnybose. Iki 2008 m. tokių specialistų turės būti kiekvienoje savivaldybėje. Norėčiau pabrėžti, kad yra puikių virtualių informavimo priemonių, kurias turėtų žinoti kiekvienas, ieškantis savo profesinės karjeros kelio:

AIKOS (<http://www.aikos.smm.lt>);

Eures (<http://europa.eu.int/eures/index.jsp>);

Euroguidance centras (<http://www.euroguidance.lt>);

Fit For Europe (<http://europe-online.universum.de>);

Gidas į profesijų pasaulį (<http://www.profesijupasaulis.lt>);

(http://www.smm.lt/veikos_planai_ir_programos/strategijos.lt);

Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti (www.lamabpo.lt);

Lietuvos darbo biržos tinklalapis (<http://www.ldb.lt>);

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos tinklalapis (<http://www.darbo.rinka.lt>);

Lietuvos mokslas ir studijos (www.mokslas.lt);

Nacionalinis egzaminų centras (www.egzaminai.lt);

On the Move (<http://www.onthemoove-eu.hi.is>);

Ploteus (<http://europa.eu.int/ploteus>);

Studijos (www.studijos.lt).

Kaip matome, yra daug informavimo priemonių...

G. Adomaitytė: Tai reiškia, kad mokiniui visai nebūtina vykti pas profesinio informavimo specialistus į Vilnių ar kitą miestą. Jis gali būdamas bet kuriame Lietuvos kampelyje, jei ten yra internetas, atsisėdęs prie kompiuterio peržvelgti siūlomas svetaines ir pats susidaryti vaizdą apie savo gebėjimus, rasti informacijos apie norimos profesijos ypatumus, keliamus reikalavimus mokymosi ir darbo metu. Taigi matome, kad informacijos rasti nėra sunku, mūsų paslaugų galybės plečiasi ir mokiniai gali sėkmingai planuoti savo profesinį kelią.

Taip pat kaip valgymas be malonumo tampa nuobodžia mietyba, taip pat ir mokymasis be aistros užteršia atmintį, ji nebesugeba įsisavinti to, ką gavo.

L. da Vinčis

Mokslas – didinga puošmena ir labai naudingas darbo įrankis.

M. Montenis

Išsilavinimas laisvę saugo geriau nei didelė kariuomenė.

Everetas

Išsilavinimas yra tai, kas lieka po to, kai pasimiršta viskas, ko mus mokė.

A. Enšteinis

Deja, mes mokomės mokyklai, o ne gyvenimui.

Seneka

Sigita Dirgėlienė

Kaip pasiklosi...

O dar – roges reikia ruošti vasarą, vežimą – žiemą. Vadovaudamiesi šiomis patarlėmis, susirūpinti mokykliniais pažymiais jau turėtume likus keleriems metams iki išsvajoto atestato gavimo. Deja, tik vienam kitam pavyks be didesnių pastangų „papuošti“ jį vien dešimtukais. Didžiąją daugumą įstojimo sėkmę lems tikslingas ir kryptingas tam tikrų mokyklinių dalykų išmanymas bei geri šių mokomųjų dalykų metinių ir brandos egzaminų pažymiai. Mat iš jų bei iš aukštosios mokyklos nustatytų papildomų (bet ne daugiau kaip dviejų!) specialiųjų gebėjimų egzaminų (testų) pažymių yra formuojamas lemtingasis konkursinis balas.

Visos studijos skirstomos į šešias dideles grupes, kitaip – studijų sritis: humanitarinių, socialinių, fizinių, biomedicinos, technologijos mokslų ir meno. Kiekviena iš šių sričių dar skaidomos į kryptis. Šioje lentelėje galima pamatyti, kurių mokyklinės programos dalykų pažymiai bus įskaitomi į konkursinį balą.

Kodas	Studijų kryptis	Konkursiniai mokomieji dalykai	
		Bendri studijų sričiai	Bendri studijų kryptiai
I. HUMANITARINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS			
01H1	filosofija	istorija, lietuvių kalba, užsienio kalba	matematika
02H1	teologija		tikyba
02H2	religijos mokslai		
03H1	menotyra		antroji užsienio arba gimtoji kalba
04H1	filologija		geografija
05H1	istorija		
05H2	archeologija		
07H1	etnologija		
II. MENO STUDIJŲ SRITIS			
01M1	muzika		muzikologija
02M1	dailė		
03M1	teatras	lietuvių kalba, užsienio kalba	
04M1	audiovizualinis menas		matematika (stojantiems į muzikos technologijų studijų programą)
05M1	architektūra	lietuvių kalba, užsienio kalba, matematika	
III. SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS			
01S1	teisė	istorija, lietuvių kalba, matematika, užsienio kalba	
02S1	politikos mokslai		
03S1	vadyba ir verslo administravimas		
03S2	viešasis administravimas		
04S1	ekonomika		
05S1	sociologija		
05S2	socialinis darbas		
06S1	psichologija		
07S1	edukologija		
08S1	sportas		biologija, kūno kultūra, lietuvių kalba, užsienio kalba
09S1	komunikacija ir informacija	informacinės technologijos, istorija, lietuvių kalba, užsienio kalba	
03S3	rekreacija ir turizmas	geografija, istorija, lietuvių kalba, užsienio kalba	
IV. FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS			
01P1	matematika		fizika
01P2	statistika		
02P1	fizika		chemija
03P1	chemija	lietuvių kalba, matematika, užsienio kalba	
04P1	biochemija		geografija
06P1	geografija		informacinės technologijos
09P1	informatika		
05P1	geologija	chemija, fizika, lietuvių kalba, matematika	

Kodas	Studijų kryptis	Konkursiniai mokomieji dalykai	
		Bendri studijų sričiai	Bendri studijų kryptiai
V. BIOMEDICINOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS			
01B1	biologija	biologija, lietuvių kalba, matematika	chemija
03B1	ekologija ir aplinkotyra		
06B1	agronomija		
06B2	žemės ūkis		
07B1	medicina		
08B1	odontologija		
09B1	farmacija		
10B1	visuomenės sveikata		
11B1	slauga		
11B2	reabilitacija		
14B1	miškininkystė		fizika
02B1	biofizika		
12B1	veterinarinė medicina	biologija, chemija, lietuvių kalba, užsienio kalba	
13B1	gyvulininkystės technologija		
VI. TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS			
01T1	elektros inžinerija	lietuvių kalba, matematika, užsienio kalba	fizika
01T2	elektronikos inžinerija		
02T1	statybos inžinerija		
03T1	transporto inžinerija		
06T1	energetika		
08T1	medžiagų mokslas		
08T2	pramonės inžinerija		
09T1	mechanikos inžinerija		
10T1	matavimų inžinerija		
04T1	aplinkos inžinerija		
05T1	chemijos inžinerija		
05T2	bioinžinerija		
02T2	saugos inžinerija		
07T1	informatikos inžinerija		informacinės technologijos
04T2	kraštovarka		geografija

Papildomus specialiųjų gebėjimų egzaminus ar testus, kai, pvz., reikia patikrinti stojančiojo muzikinius, dailės ar kitus gebėjimus, nustato aukštoji mokykla, todėl pasirinkus vieną ar kitą studijų programą reikėtų pasidomėti, ar neteks laikyti papildomų egzaminų. Paprasčiausia tai padaryti konkrečios aukštosios mokyklos interneto svetainėje.

Pavyzdžiui, pasirinkus žurnalistikos studijų programą Vilniaus universitete, konkursinis balas būtų formuojamas iš lietuvių ir užsienio kalbos, informacinių technologijų ir istorijos bei kūrybinio konkurso, kurį sudaro dvi dalys: raštu ir žodžiu, pažymių.

Beje, jei dalyko brandos egzaminą organizuoja ir administruoja Nacionalinis egzaminų centras, aukštojoje mokykloje šio dalyko egzamino (testo) laikyti neteks.

Jeigu brandos atestate yra kelių užsienio kalbų metiniai ir brandos egzaminų pažymiai, į konkursinį balą įskaitomas

palankiausias stojančiajam, tačiau metinis ir egzamino pažymiai turi būti tos pačios užsienio kalbos, jeigu aukštosios mokyklos priėmimo taisyklėse nėra numatyta kitaip. Rusų, vokiečių ir kt. įskaitoma kaip užsienio kalba, jei brandos atestate ji nėra įrašyta kaip gimtoji arba mokymosi.

Konkursinių mokomųjų dalykų metinių ir brandos bei specialiųjų gebėjimų

egzaminų (testų) pažymių svorį formuojant konkursinį balą priėmimo taisyklėse nustato aukštoji mokykla. Tai reiškia,

	Pažymys		Perskaičiuotas pažymys
Brandos egzaminas	valstybinio brandos egzamino	(E_V)	$E_V/10 + 13$
	mokyklinio brandos egzamino	(E_M)	$E_M + 3$
Metinis	išplėstinio kurso	(M_A)	$M_A + 1$
	bendrojo kurso	(M_B)	$M_B + 0$

kad kiekviena aukštoji mokykla pati nusprendžia, kiek svarbus yra vieno ar kito mokomojo dalyko pažymys stojant į konkrečią specialybę, įvesdama svertinius koeficientus. Pavyzdžiui, vienur stojant į teisę istorijos pažymys gali sudaryti 20 proc. konkursinio balo, o kitur – 25.

Verta atsiminti, kad dažnai ypatingų privilegijų turi tie stojantieji, kurie yra laimėję respublikines bei tarptautines fizikos, chemijos, informatikos bei kitų dalykų olimpiadas, pasižymėję sporte ar mene.

Visi žino, kad tai neįmanoma. Tačiau ateina neišmanėlis, kuris apie tai nenučiuokia, ir padaro.

A. Enšteinas

Jei esame neišsilavinę, mums gresia pragaištingas pavojus, kad išsilavinusius žmones laikysime protingais.

G. K. Chestertonas

Kokia nauda iš to, kad daug žinodamas nemoki pritaikyti žinių saviems poreikiams.

F. Petrarka

Elena Martinonienė

Stojamieji – kada, ka

Stojimo į aukštąsias mokyklas tvarka

Nėra žmogaus, kurio vaikystėje tėvai, dėdės ir tetos nebūtų kankinę klausimu: „Tai kuo gi, vaikelai, būsi užaugęs?“ Ko tik neišgirdo suaugusieji – ir kosmonautu, ir prezidentu, ir šou žvaigžde, ir dar daug kuo, mat pirštais skaičiuojamas amžius leido nežaboti fantazijos.

Tačiau „nioliktasis“ gimtadienis primena, kad artėja ta diena, kai teks pamiršti vaikišką nerūpestingumą ir priimti vieną svarbiausių sprendimų gyvenime: prašyme dalyvauti stojimo į aukštąją mokyklą konkurse nurodyti pageidaujamą studijų programą arba jų grupę.

Pabandykime drauge įsivaizduoti, kaip, ką, kada ir kur reikės pildyti, registruoti, kokius dokumentus pateikti, kad naujus mokslo metus pasitiktum drauge su studentų brolija.

Kas ta LAMA BPO?

Jau daugiau kaip penkerius metus Lietuvoje stojančiajam nebereikia blaškytis tarp skirtingų priėmimo komisijų ir bandyti laimę kurioje nors vienoje, rizikuojant, kad būtent čia įstoti į pageidaujamą specialybę nepavyks.

Šiuo metu 17 Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų ir viena neuniversitetinė – Vilniaus kolegija – susijungė į Lietuvos aukštųjų mokyklų asociaciją ir bendrai organizuoja būsimų studentų priėmimą.

Taip stojimo į aukštąsias mokyklas tvarka (bet ne reikalavimai!) gerokai supaprastėjo. Sutrumpintai ši organizacija vadinama LAMA BPO (Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti).

Tam, kuris rimtai nusiteikęs tapti studentu ir įgyti aukštąjį išsilavinimą, šios asociacijos interneto svetainė www.lamabpo.lt yra tikras lobis – čia galima rasti visą reikalingą ir tiksliausią informaciją apie stojimo Lietuvoje tvarką, sąlygas, aukštųjų mokyklų sąrašą, visus reikalingus adresus bei kitus duomenis.

Bendrojo priėmimo nauda abipusė. Stojantysis turi daugiau galimybių ne tik įstoti, bet ir studijuoti pageidaujamą dalyką, mat neretai net kelios aukštosios mokyklos siūlo tas pačias studijų programas. Tarkim, mediciną galima studijuoti ir Vilniaus, ir Kauno medicinos universitete, o įvairios vadybos studijos yra dėstomos beveik visose aukštosiose mokyklose. Taigi stojantysis dabar turi galimybę tuo pat metu stoti į kelias aukštojo mokslo įstaigas.

Aukštosios mokyklos bendruoju priėmimu užsitikrina objektyvumą ir priima geriausiai studijoms pasirengusius abiturientus.

Kiekvienais metais pasinaudojusiuju bendrojo priėmimo sistema daugėja. 2006 metais ją pasinaudojo net 36 tūkstančiai stojančiųjų, savo prašymuose jie nurodė daugiau nei 320 tūkstančių pageidavimų. Tai reiškia, kad vienas stojantysis prašyme nurodė vidutiniškai devynias studijų programas, kurias jis pageidautų studijuoti.

Per penkerius asociacijos kūrimosi ir gyvavimo metus nusistovėjo priėmimo tvarka, o pastarųjų metų taisyklės skiriasi nestipriai, todėl galime tikėtis, kad ir ateityje jos iš esmės nesikeis. Stojant į visas aukštąsias mokyklas tos pačios studijų krypties konkursiniai dalykai yra vienodi, taip pat skaičiuojamas ir konkursinis balas. Tai reiškia, kad norėdamas studijuoti, pavyzdžiui, politikos mokslus turėtum didžiausią dėmesį skirti istorijai, lietuvių kalbai, matematikai, užsienio kalbai, nes visose aukštosiose mokyklose, kur yra ši programa, bus atsižvelgiama į tų dalykų pažymius.

Kuo būti? Ką studijuoti?

Svarstant visus „už“ ir „prieš“ renkantysis būsimą profesinę karjerą, pirmiausia reikėtų pasidomėti, kur ir ką tektų studijuoti norint įgyvendinti savo svajonę. Tai reiškia, kad reikia tinkamai pasirinkti studijų programą arba jų grupę (pirmuosius dvejus metus visi studentai studijuoja tuos pačius dalykus, o po

to pagal sesijų rezultatus skirstomi į specialybes).

Išsamus studijų programų ir jų grupių sąrašas skelbiamas interneto svetainėje www.lamabpo.lt, jį taip pat galima rasti kiekvienoje aukštojoje mokykloje, kuri yra LAMA BPO narė. Iš šio sąrašo kiekvienas stojantysis gali pasirinkti iki dvidešimties studijų programų.

Tarkim, nuo vaikystės domėtasi visokiais varžteliais, gelžgaliais, konstruktoriais, išardytas ne vienas mamos lygintuvas, o ir smulkus šeimos automobilio remontas jau senokai nereikalauja profesionalų paslaugų. Su tokiais polinkiais tinkamiausios technologijos mokslų studijos. Šiame sąrašo dešimtyje studijų programų: nuo aplinkos iki žiniasklaidos inžinerijos. Teks apsispręsti, kas domina labiau – aviacija, elektronika, mechanika, statyba ar dar kokios su technologijos mokslais susijusios studijos. Tačiau verta užmesti akį ir į fizinių mokslų studijų srities sąrašą, mat ten nemažai programų, susijusių su kompiuteriais ir informatika. Abiem šioms studijų sritims bendri konkursiniai mokomieji dalykai: lietuvių, matematika, užsienio kalbos, o atsižvelgiant į pasirinktą studijų kryptį –

ip, kur...

chemija, fizika ar informacinės technologijos.

Jei polinkiai ne tokie ryškūs, siūlytina įdėmiai peržiūrėti visą studijų programų sąrašą, pirmiausia atmesti tai, kas visai neįdomu, netinka ar reikalauja papildomo pasiruošimo (pvz., atlikimo meno (smuiko) studijų programa netinka tam, kas smuiką matė tik iš tolo). Atsižvelgus į tai, kokie dalykai mokykloje sekasi geriausiai ir kurie pažymiai bus įskaičiuojami konkurso metu, sąrašas gerokai sutrumpės. Beje, specialistai prognozuoja, kad po 5–7 metų patys paklausi bus biomedicinos, fizinių ir technologijos mokslų specialistai, o po 10 viena iš paklausių sričių bus chemija.

Pirmasis žingsnis

Kiekviena – net ir pati didžiausia – kelionė prasideda nuo pirmojo žingsnio, – skelbia išmintis. Tą patį galima pasakyti ir apie kelionę profesinės svajonės link, tik čia pirmasis žingsnis yra stojimo prašymo pateikimas.

Bendrasis priėmimas į aukštąsias mokyklas vyksta pateikus vienodos formos prašymą. Tai reiškia, kad užteks užpildyti vieną visoms LAMA BPO narėms vieno-

da prašymo formą ir kelionė į viliojantį studento suolą prasidės.

Šiame prašyme reikės nurodyti pasirinktą aukštąją mokyklą, studijų programų grupės arba studijų programos kodą ir pavadinimą, studijų formą (dieninė, neakivaizdinė, vakarinė) ir finansavimo pobūdį (visiškai ar iš dalies finansuojamas iš valstybės biudžeto ar asmeniškai). Beje, šiuo metu dieninės studijos yra finansuojamos valstybės. Kaip minėta, šį studijų programų sąrašą su visais reikalingais pavadinimais ir kodais galima rasti interneto svetainėje www.lamabpo.lt ir kiekvienoje aukštojoje mokykloje, kuri yra LAMA BPO narė.

Labai svarbu, kad prašyme dalyvauti stojimo konkurse pirmosios pageidavimų sąrašė būtų tos studijų programos, į kurias labiausiai norisi įstoti. Į tai atsižvelgiama, jei pagal konkursinį balą stojantysis gali pretenduoti net į keletą studijų programų. Studijuoti jis bus pakviestas tik tos,

kuri bus pirmesnė sąrašė. Taigi jei lėktuvai patinka labiau nei laivai, aviacinės mechanikos studijų programa prašyme turi būti įrašyta pirmiau nei laivų inžinerija.

Nors tokiu metu patartina kuo mažiau blaškytis, iškart neapsisprendusiems ar užmaršuoliams yra galimybė prašymą papildyti, ir net keletą kartų. Prašymą koreguojant, pageidavimų sąrašė galima keisti ir papildyti ar išbraukti studijų programų grupes, jų eiliškumą, studijų formą ir finansavimo pobūdį, tačiau negalima įrašyti studijų programų, kuriose numatytas stojamasis egzaminas arba testas jau yra įvykę arba iki stojamojo egzaminu į konkrečią studijų programą pirmos dienos liko mažiau kaip 48 valandos.

Prašymus dalyvauti bendrojo priėmimo konkursuose galima pateikti internetu ir 7 Lietuvos miestuose, iš viso net 29 vietose: Vilniuje – 11, Kaune – 11, Klaipėdoje – 2, Panevėžyje – 2, Alytuje, Šiauliuose ir Telšiuose – po 1. Tai galima da-

4 klausimai profesionalui

Profesorius Alfredas Bumblauskas,
istorikas,
Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto
prodekanas,
Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedros
vedėjas

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Studijuoti aukštojoje mokykloje nutariau todėl, kad labai nenorėjau eiti tarnauti į kariuomenę. Paties svajonė buvo „aktorišnis“, tačiau tuomet ten buvo labai didelis konkursas, tad pasirinkau tas studijas, kur buvo lengva įstoti. Nebuvau prastas mokinys – visai neblogai sekėsi ir matematika, ir lietuvių kalba.

2. Kas Jums buvo svarbiausia apsisprendžiant?

Tiesą pasakius, didelę įtaką mano pasirinkimui padarė lotynų kalbos mokytoja. 1974 metų balandį atnešusi man paskaityti straipsnį apie profesorių Edvardą Gudavičių. Šis tekstas buvo kitoks, nei buvo įprasta tiems laikams, ir istorija man padvelkė paslaptimi, romantika.

3. Koks buvo stipriausias išpūdis studijuojant?

Be abejo, pats Vilniaus universitetas. Kaip sakė garsusis poetas Vincas Mykolaitis-Putinas, „lyg protėvių šešėliai“. Labai stiprus išpūdis buvo pažintis su profesoriumi E. Gudavičiumi, nors ji įvyko gana vėlai – tik IV kurse. Retas dalykas, kad po paskaitos studentai plotų, tačiau po profesoriaus paskaitos taip būvę. Pačios studijos nebuvo labai įdomios, daug kas buvo nutylima, didesnį išpūdį paliko studentiškas gyvenimas.

4. Ar pasiteisino lūkesčiai pradėjus dirbti?

Baigęs studijas norėjau mesti istoriją, bet vėlgi tas pats profesorius Gudavičius perkalbėjo. Man istorija nėra vien tik faktų faktelių krapštinėjimas, tad labai linkėčiau, kad būsimeji istorikai būtų kūrybingi ir tolerantiški visoms idėjoms.

Elena Martinonienė

ryti asmeniškai, paštu ar per įgaliotą asmenį, bet kurioje, bet tik vienoje, aukštojoje mokykloje reikia kreiptis į priėmimo komisiją. Vėliau ten pat reikės ir registruoti dokumentus.

Centas prie cento

Remiantis šiuo metu galiojančiomis taisyklėmis, kuo daugiau studijų programų pasirenki, tuo didesnė yra įmoka. Jei apsisprendi, kad pakaks įrašyti nuo vienos iki keturių studijų programų, tarkim, nori tapti tik gydytoju ir renkiesi mediciną Vilniaus ir Kauno medicinos universitete, mokėtis būtų 80 Lt (toks planuojamas 2007 m., bet jis gali kisti!). Jei pareikšta nuo penkių iki aštuonių pageidavimų – tarkim, be jau minėtų medicinos studijų VU ir KMU, įrašysi dar ir šiuose universitetuose dėstomas odontologijos, slaugos, visuomenės sveikatos studijų programas, sumokėti teks jau 130 Lt; o jei bus pareikšta nuo devynių iki dvidešimt pageidavimų, studijų įmoka sieks 180 Lt. Tik stojantiesiems į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją stojamosios studijų įmokos mokėti nereikia, o nustatant stojamosios studijų įmokos sumą, jeigu prašyme yra ir kitų aukštųjų mokyklų studijų programų, šios akademijos programos neįskaitomos.

Koreguojant prašymą internetu, bet tik ne paskutinėmis prašymų priėmimo dienomis, papildomai mokėti nereikės. Tačiau už kiekvieną naujo koregavimo prašymą, kurį nuneši į tą pačią aukštąją mokyklą, kuriai buvo įteiktas pradinis prašymas, mokama 30 Lt. Stojantiesiems į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją koregavimo įmokų mokėti nereikia.

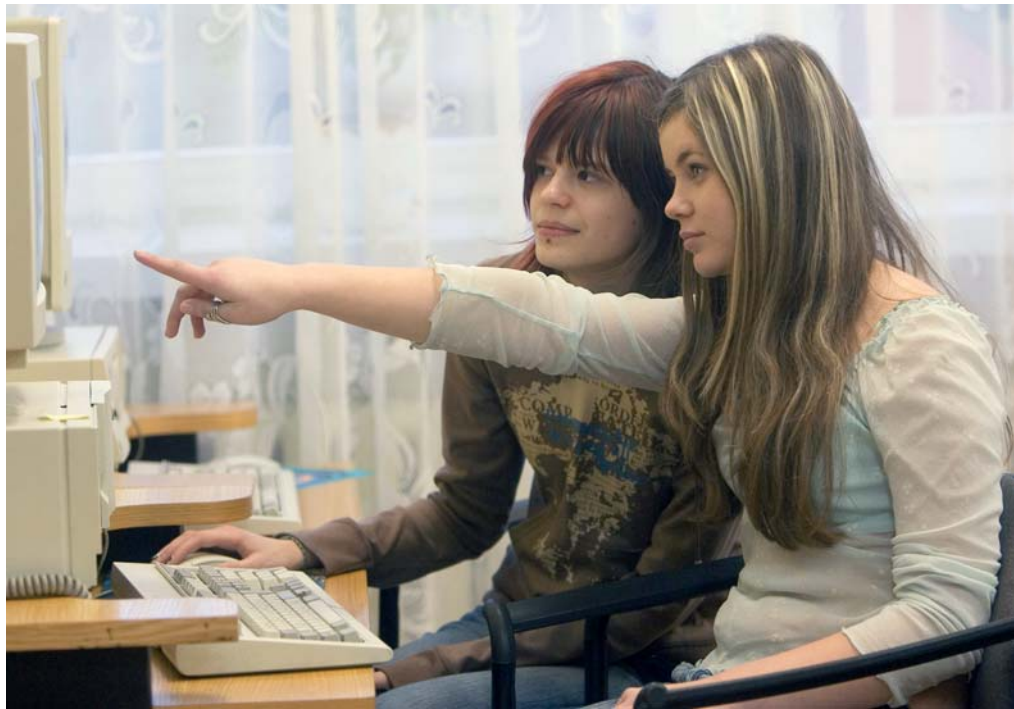
Visais atvejais, jei koreguojant prašymą pageidavimų padaugėjo ir dėl to peržengtos nustatytos stojamosios studijų įmokos ribos, reikia sumokėti ir įmokų skirtumą. Tai yra jei iš pradžių buvo įrašytos keturios studijų programos ir sumokėta 80 Lt, o persigalvojus į prašymą įtraukta dar dešimt, papildomai reikės sumokėti 100 Lt.

Teikiant prašymą stojamoji studijų įmoka jau turi būti pervesta į nurodytas banko sąskaitas, jas taip pat galima rasti internete. Beje, mokėtis priklausau ir nuo prašymo pateikimo datos – paskutinėmis dienomis jis yra maksimalus (t. y. 180 Lt), neatsižvelgiant į pasirinktų studijų programų skaičių.

Nuo stojamosios studijų įmokos atleidžiami našlaičiai, išimtys numatytos ir kai kuriais kitais atvejais (daugiau informacijos www.lamabpo.lt).

Datos, kurių nevalia pražiopsoti

Visas priėmimo į aukštąją mokyklą

procesas vyksta etapais. Pirmasis – tai **prašymų bei jų pataisymų priėmimas**. Jis paprastai prasideda balandžio viduryje ir trunka maždaug iki liepos vidurio. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad prašymų priėmimo internetu ir priėmimo komisijose terminai šiek tiek skiriasi, tad reikėtų būti atidiems ir pasitikslinti www.lamabpo.lt ar priėmimo komisijose.

Jei į pasirinktą studijų programą yra **stojamieji egzaminai ar testai**, dauguma jų vyksta birželio paskutinėmis dienomis ir trunka maždaug iki liepos 10-osios. Tuo pačiu metu galima pateikti ir apeliaciją dėl stojamųjų egzaminų (testų) įvertinimo techninių klaidų. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurie egzaminai arba testai gali vykti ne bendrojo priėmimo stojamųjų egzaminų sesijos laiku, o aukštosios mokyklos taisyklėse ir bendrojo priėmimo egzaminų tvarkaraštyje nurodytu.

Kitas etapas – **dokumentų registravimas**. Jis prasideda pasibaigus stojamųjų egzaminų laikotarpiui ir trunka maždaug 10 dienų. Dokumentai registruojami toje pačioje aukštojoje mokykloje, kuriai buvo atsiųstas arba įteiktas prašymas. Jeigu prašymas buvo pateiktas internetu, dokumentai registruojami bet kurioje aukštojoje mokykloje, dalyvaujančioje bendrajame priėmime.

Nustatytą dieną ir valandą (2007 m. tai bus liepos 25 d. 14 val.) paskelbiami **kvietimai studijuoti**.

Įforminti priėmimą reikalingi dokumentai priimami toje aukštojoje mokykloje, į kurią asmuo kviečiamas studijuoti. Šis etapas prasideda po kelių dienų

nuo kvietimo studijuoti paskelbimo ir trunka apie savaitę. Iki nustatyto laiko (2007 m. tai bus rugpjūčio 1 d. 17 val.) dokumentų nepateikęs stojantysis į priimtųjų studijuoti sąrašus neįtraukiamas, kvietimas studijuoti panaikinamas, o į likusią laisvą vietą priimama pagal aukštosios mokyklos numatytas priėmimo taisykles.

Pasas, kvitas, atestatas

Per visą stojimo laikotarpį stojančiajam prireiks fotonuotraukų (3x4 cm) bei šių dokumentų ir jų kopijų: paso arba asmens tapatybės kortelės, stojamosios studijų įmokos kvito arba dokumentų, įrodančių teisę į lengvatą, brandos atestato ir jo priedų arba kitų vidurinių išsilavinimą liudijančių dokumentų, arba notaro ar aukštosios mokyklos vadovo įgalioto asmens patvirtintų nuorašų.

Jei dokumentus registruoja ne pats stojantysis, bet jo įgaliotas asmuo, pasitarasis privalo turėti raštišką stojančiojo įgaliojimą (notarui patvirtinti nereikia), o įformindamas priėmimą ir pasirašydamas studijų sutartį – notaro patvirtintą įgaliojimą.

Taip pat privalu atsiminti, kad atvykęs laikyti stojamųjų egzaminų (testų) stojantysis su savimi privalo turėti pasą arba asmens tapatybės kortelę ir prašymo pateikimo pažymą, ją išduoda arba atsiunčia paštu tos aukštosios mokyklos, kuriai pateiktas prašymas, priėmimo komisija. Šios pažymos nereikia, jeigu prašymas pateiktas internetu.

Elena Martinonienė

Yra ir kitas mokslų kelias

Profesinė mokykla yra puikus startas

Nuo pat mažens vaikas į gyvenimą žingsniuoja beveik tiesiu keliu. Viskas gana aišku. Pabaigus X klasę prieinama pirmoji rimtesnė kryžkelė, kur mokslus krimsti toliau. Vidurinėje mokykloje, gimnazijoje? O gal verta eiti į profesinę mokyklą? Kurį mokslų kelią pasirinkti, kad ateityje netektų gailėtis ar klaidžioti kaip pasakos veikėjui?

Jaunam žmogui ne taip paprasta suformuoti aiškią savo gyvenimo viziją, laiku suvokti, kur jo vieta: mokslinėje sferoje ar žemiškoje erdvėje. Be to, ir visuomenėje vis dar gajus perdėtas aukštojo mokslo garbinimas didžiąją dalį pagrindinės mokyklos absolventų paskatina mokslus tęsti bendrojo lavinimo vidurinėse ar gimnazijose. Juk būtent jos daugumai asocijuojasi su tiesiausiu keliu į aukštąjį mokslą ir tuo pačiu – į pasiturimą gyvenimą. Tačiau pasirodo, kad jaunuoliai, pasirinkę mokymąsi profesinėje mokykloje, nieko nepralošia. Jei tik yra noro siekti aukštojo išsilavinimo, jiems kelias atviras. O profesinėje mokykloje įgyta profesija padės realizuoti save gyvenime. Juk įgijus praktinių įgūdžių, išbandžius pasirinktą veiklos sritį bus lengviau apsispręsti, kur toliau studijuoti. Taigi egzistuoja ir kitoks kelias į karjerą – jis prasideda profesinėje mokykloje.

Kas yra profesinis mokymas?

Norėdami apsispręsti, kur toliau eiti, jauni žmonės dažnai bando lyginti profesinio mokymo ir bendrojo lavinimo mokyklų privalumus bei trūkumus. Tačiau Švietimo ir mokslo ministerijos Profesinio ir tęstinio mokymo departamento Profesinio mokymo skyriaus vedėjas Sigitas Žilionis teigia, kad toks palyginimas neįmanomas. Juk profesinio mokymo ir bendrojo lavinimo paskirtis yra skirtinga.

Bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose teikiamo vidurinio ugdymo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę, pilietinę brandą ir profesinės kompetencijos pradmenis. Tuo tarpu profesinio mokymo paskirtis – padėti įgyti, keisti ar tobulinti kvalifikaciją ir pasirėngti dalyvauti kintančioje darbo rinkoje.

Profesinis išsilavinimas gali būti įgyjamas profesinėse mokyklose. Jos teikia ne tik pirminę profesinę kvalifikaciją, bet ir bendrojo lavinimo žinias. Į šias mokyklas gali būti priimami ir pagrindinio išsilavinimo neįgiję ne jaunesni kaip 14 metų mokiniai. Profesinėse mokyklose sudaromos sąlygos mokytis asmenims, baigusiems adaptuotą pagrindinio ugdymo ar specialiojo ugdymo programas.

Profesinėse mokyklose siūlomos 4 pakopų profesinio mokymo programos, jos skiriasi mokymo turiniu ir trukme, yra skirtos atitinkamą išsilavinimą turinčiam įvairių gebėjimų ir poreikių jaunimui.

Pagrindinio profesinio mokymo sistemoje yra keturių pakopų profesinio mokymo programos:

- Pagal I pakopos profesinio mokymo programas mokosi ne jaunesni kaip 14 metų mokiniai, nebaigę pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos, bet siekiantys įgyti paprasčiausią profesiją. Mokslas trunka nuo dvejų iki trejų metų. Sudaroma galimybė įgyti pagrindinį išsilavinimą.

- II pakopos programos skirtos mokiniams, baigusiems pagrindinę bendrojo lavinimo mokyklą. Mokslas trunka dvejus metus. Baigus suteikiama tik profesinė kvalifikacija.

- III pakopos programos skirtos mokiniams, turintiems pagrindinį išsilavinimą, norintiems įgyti profesinę kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą. Mokslas trunka trejus metus.

- IV pakopos programos skirtos baigusiems vidurines mokyklas, norintiems įgyti profesinę kvalifikaciją asmenims. Mokymosi trukmė priklauso nuo profesijos sudėtingumo (nuo vienerių iki dvejų metų).

Baigus II, III ir IV pakopos profesinio mokymo programas įgyjama to paties lygio profesinė kvalifikacija.

Profesinio mokymo ir bendrojo lavinimo dermė

Nuo 2000 m. profesinės mokyklos, kurios turėjo III pakopos profesinio mokymo programas, kaip ir visos vidurinės

ir gimnazijos, pradėjo įgyvendinti profilinį mokymą. Profesinės mokyklos siūlo mokiniams tik vieną iš keturių kryptių – technologinę.

Kas būdinga šiai kryptčiai? Apie 60 proc. ugdymo plano yra vienoda visiems profiliams, t. y. profesinėje mokykloje mokiniai privalo mokytis tų pačių bendrojo lavinimo dalykų, kaip ir jų draugai gimnazijoje ar vidurinėje. Kas sudaro likusius 40 proc.? Tai profesinio mokymo programos dalykai (technologijos), kuriuos mokinys mokosi XI–XII klasėje.

Bendrojo lavinimo dalykus mokiniai mokosi bendruoju kursu. Dėl šios priežasties gali susidaryti įspūdis, kad profesinėje mokykloje mokymosi lygis yra žemesnis nei bendrojo lavinimo vidurinėje. Tačiau mokiniai, vėliau planuojantys stoti į aukštąją mokyklą, gali rinktis tų dalykų, kurie turės reikšmės pretenduojant į tam tikras studijų programas ir studijuojant, išplėstinius kursus. Taigi negalima teigti, jog profesinėje mokykloje mokosi tik tie, kurie nepajėgia to daryti bendrojo lavinimo įstaigoje. Tiesiog profesinio mokymo pakopas ir mokymosi intensyvumo lygį mokiniai gali rinktis pagal savo gebėjimus bei poreikius.

Profesinių mokyklų mokiniai, sėkmingai baigę III pakopos mokymo programas (jie sudaro apie 63 proc. visų profesinių mokyklų mokinių skaičiaus), įgyja vidurinį išsilavinimą ir kvalifikaciją. Nemažai profesinių mokyklų auklėtinių pasirenka studijas aukštesiose mokyklose ir kole-

gijose. Studijas pasirenkančiųjų skaičius įvairiose mokyklose skiriasi ir būna nuo kelių iki 40 proc. Į aukštąsias mokyklas 2006 m. įstojo vidutiniškai 15,6 proc. baigusiujų III pakopos profesinio mokymo programas. Šios pakopos bazėje atsiranda gimnazijos skyrių. Jų tikslas – užtikrinti bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo dermę bei kokybę, sudaryti prielaidas profesinei kvalifikacijai įgyti, tęsti technologines studijas aukštojoje mokykloje.

Tyrimai atskleidė pagrindinius motyvus, dėl ko mokiniai renkasi mokymąsi profesinėje mokykloje:

- 1) noras greičiau įgyti specialybę ir tapti savarankiškam;
- 2) mažesnis mokymosi krūvis;
- 3) prastas vidurinės / pagrindinės mokyklos pažymių vidurkis bei supratimas, kad toliau mokytis vidurinėje bus per sunku;
- 4) vidurinės / pagrindinės mokyklos mokytojų ir tėvų patarimai rinktis profesinę mokyklą.

Beje, jei mokslo metų pradžioje mokinį apniko abejonės dėl mokymosi būdo pasirinkimo, yra sudarytos galimybės pereiti iš III pakopos profesinio mokymo programos į bendrąjį vidurinį mokymą, ir atvirkščiai. Pvz., jei mokinys, pasimokęs XI gimnazijos klasėje 1-ąjį trimestrą, nori ateiti mokytis į profesinę mokyklą pagal III pakopos profesinio mokymo programą, jis bus priimtas į I kursą. Suprantama, bus sudarytas individualaus mokymo planas, kad būtų pašalintas profesinio mokymo dalykų atsilikimas. Per mokslo metus mokiniui pageidaujant keisti ugdymo įstaigą, kiekvienu atveju įvertinamas jo pasirengimas.

Jei profesinės mokyklos mokinys pageidauja pereiti iš žemesnės į aukštesnės pakopos profesinio mokymo programą (tai įmanoma tik tuo atveju, jeigu pagal abi yra suteikiama ta pati profesinė kvalifikacija), taip pat įvertinamas jo pasirengimas.

Kam, kokiems moksleiviams verta rinktis mokymąsi profesinėje mokykloje?

Beveik prieš šimtmetį profesinio orientavimo pradininkas F. Personas suformulavo tris pagrindinius sėkmingo profesijos pasirinkimo principus: 1) geras savęs pažinimas, 2) profesijų pasaulio išmanymas, 3) šių žinių derinimas (Parson, 1909). Siekiantis save realizuoti mokinys turi žinoti savo galias, sugebėjimus, talentus bei stengtis juos kuo geriau atskleisti ir tobulinti.

Rinktis profesinę mokyklą visų pirma patartina tiems vaikams, kurie yra linkę į

konkrečią praktinę veiklą.

Profesijos pasirinkimas yra daugiasluoksnis procesas, apibrėžtas įvairių sunkiai nustatomų ir pamatuojamų veiksmų. Būtų galima išskirti interesus, specifinius įgūdžius, norą bendrauti, savimone, prestižo įtaką ir pan.

Teoretiko D. Krumboltzo teigimu, profesiniam apsisprendimui svarbios 4 veiksmų grupės:

genai – paveldimos savybės, apribojančios mokymosi galimybes bei profesijos pasirinkimą;

aplinka – socialinės, kultūrinės, politinės, ekonominės, gamtinės sąlygos;

mokymosi patirtis – profesijų pirmumo raida, pasiskirstymas tam tikrais darbais (kiekvienas individas turi unikalią mokymosi patirtį, kuri daro įtaką profesiniam pasirinkimui);

užduoties atlikimo įgūdžiai – veiksmų atlikimo standartai ir vertybės, darbo įpročiai, pažinimo procesai, emocinės reakcijos.

Karjeros planavimas turi būti visą gyvenimą besitęsiantis procesas. Kita vertus, žmogaus profesinis pašaukimas, t. y. gabumai tam tikrai veiklai, išlieka pastovus ir nekinta. Kiekvienas asmuo yra unikalus, todėl ir mokytis jam geriausiai sekasi būtent jo prigimtinių savybių nulemtu būdu. Anot intelekto struktūrą tyrinėjančių psichologų, profesinis mokymas priimtinis asmenybėms su vyraujančiu **erdviniu** (tai gebėjimas gerai manevruoti erdvėje, konstruoti ar įsivaizduoti trimačius objektus bei jų projekcijas, interpretuoti diagramas, žemėlapius ir kt.) arba **kines-teziniu** (tai tobulas savo kūno suvokimas ir valdymas, gebėjimas tyrinėti liečiant, judant) **intelektu**. Kinetetikai (žmonės, kurie pasaulį pažįsta lytėdami ir dalyvauda-

Apsimesti, kad kažką žinai, sunkiau nei vieną kartą tai sužinoti.

A. Kristi

Nepakanka tik gauti žinių, reikia gebėti jas taikyti.

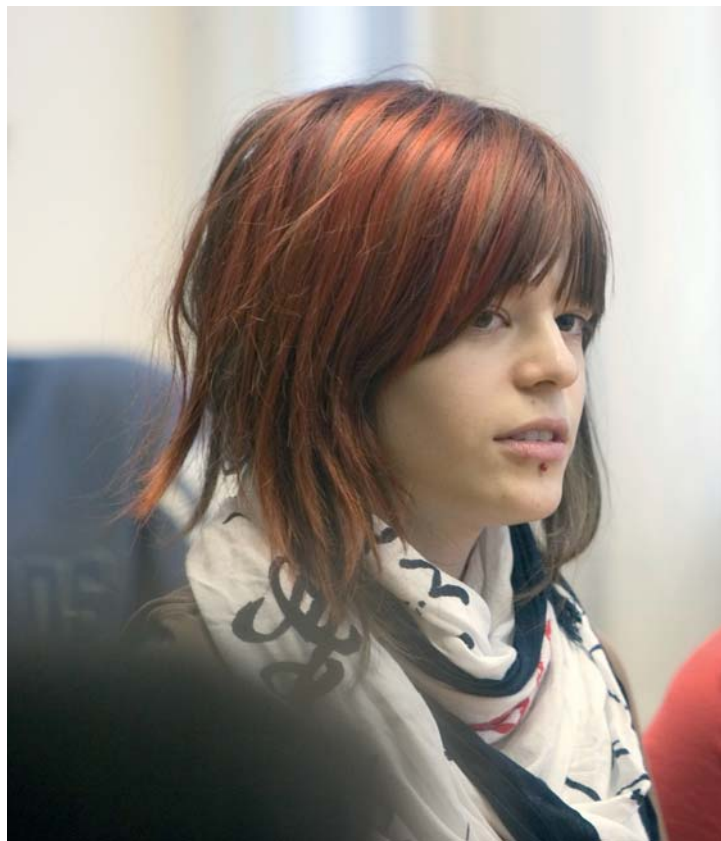
J. V. Gété

Išsilavinimas – puikus dalykas, bet gerai būtų kartais prisiminti, kad nieko iš to, ką iš tikrųjų derėtų žinoti, negalima išmokyti.

O. Vaildas

Kas žino, tas valdo pasaulį.

V. Čerčilis

mi) lengvai prisimena įvykius, jiems patinka fizinė veikla, modeliavimas, mokymasis veikiant.

Prestižinės specialybės ir darbo rinkos paklausa

Tačiau jauni žmonės dažniau linkę rinktis mokslo įstaigą ir specialybę pagal tai, ar ji užtikrins „sotesnę“ ateitį. Todėl neretai mokiniai nesusimąsto, ar numatoma studijuoti specialybę atitinka turimus asmeninius gabumus ir ar ji iš tikro paklausi darbo rinkoje. O moderni profesinė mokymo įstaiga greitai reaguoja į visuomenės poreikius, iššūkius. Profesinės mokyklos nuolatos atsinaujina, keičiasi, nes profesinio mokymo sistema yra visiškai atvira darbaviams. Šie dalyvauja rengiant mokymo standartus ir programas. Į jų nuomonę atsižvelgiama sprendžiant, kiek mokinių į kokias specialybes priimti.

Lietuvoje profesinį mokymą renkasi apie 30 proc. mokinių. Šiuo metu studijų ir mokymo programų registre įregistruotos 428 pagrindinio profesinio mokymo programos. 75 profesinėse mokyklose pagal 291 pagrindinio profesinio mokymo programą mokosi apie 44,5 tūkst. mokinių. Kiekvienais metais įregistruojama po 2–5 naujas mokymo programas. Jų

sirinkimo profesinėse mokyklose tendencijos mažai pakis. Darbo rinka, Lietuvos darbo biržos duomenimis, stokos metalo apdirbimo, suvirintojų, siuvėjų, san technikų, statybininkų, vairuotojų, traktorininkų, aprangos ir tekstilės pramonės bei kitų įmonių specialistų.

Oficialiame registre – Atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemoje AIKOS (www.aikos.smm.lt) – rodomos laisvos darbo vietos rinkoje, kiek jau mokosi mokinių. Žmogus gali pats apsispręsti, ar jam verta stoti, ar ne. Daugiau informacijos apie mokinių priėmimą galima rasti ir svetainėje www.euroguidance.lt, profesinių mokyklų tinklalapiuose, periodinės spaudos, metiniuose informaciniuose mokinių bei studentų priėmimo leidiniuose ir kt. Informacija apie mokinių

priėmimą ir sąlygas teikiama visose profesinėse mokyklose, karjeros centruose, teritorinėse darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose. Apie įstojimo sąlygas ir galimybes, mokyklose vykdomas profesinio mokymo programos galima pasiteirauti bet kurioje artimiausioje profesinio mokymo įstaigoje.

Profesinės mokyklos kviečia mokslivius įgyti gerą profesiją, nes tai perspektyvu ir naudinga. O valstybė mokiniui suteikia galimybę pagal gebėjimus ir polinkius rinktis švietimo programą bei ją vykdančią įstaigą. Mūsų šalyje kiekvienas asmuo turi teisę mokytis, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją. Tereikia apsispręsti, kuriuo keliu eidamas tai padarysi.

Inga Ibėnienė

įvairovė skirtingo išsilavinimo mokiniams teikia didesnes galimybes pasirinkti bei geriau tenkinti darbo rinkos poreikius.

Anot Profesinio mokymo skyriaus specialistų, profesinėse mokyklose įgyjamų specialybių vertinimas pagal prestižą gali būti dvejopas. Mokiniai, mokytojai, tėvai prestižinėmis mokymo programomis laiko tas, kurias baigę auklėtiniai įgyja specialybes su aukštesniu darbo atlygiu, geresnėmis darbo sąlygomis bei karjeros siekimo galimybėmis. Darbdaviai profesijas vertina pagal specialistų stoką, jų kvalifikacijos lygį ir praktinės veiklos diapazoną.

Pastaraisiais metais mokiniai noriai renkasi paslaugų teikimo asmenims (2006 m. daugiausia jaunuolių pasirinko automobilių remontininko programą), maisto ruošimo (populiariausios – virėjo ir konditerio, virėjo ir padavėjo specialybės) mokymo programas. Antri metai iš eilės daugėja stojančiųjų į statybos darbų mokymo programas. Nemažai mokinių nori tapti staliais ar kitų pramonės šakų specialistais.

Nors darbo rinkoje yra paklausa, mažiau mokinių primama į metalo apdirbimo staklininko, pramonės įrenginių remontininko, elektros įrenginių remonto elektromechaniko, siuvėjo, žemės ūkio gamybos verslo darbininko ir kt. programas.

Manoma, kad mokymo programų pa-

3 klausimai profesionalui

Algimantas Salamakinis,
Seimo narys

1. Kodėl pasirinkote būtent šias studijas?

Baigęs Kėdainių rajono Mantviliškio pagrindinę įstojau mokytis į Radviliškio technikos mokyklą. Joje įgijau specialųjį vidurinį išsilavinimą ir tekintojo profesiją. Kodėl pasirinkau profesinę mokyklą? Tėvai gyveno kaime, sunkiai dirbo, nebuvo jokio postūmio būtinai stoti į aukštąją mokyklą.

Reikėjo pačiam rūpintis savo gyvenimu, kuo greičiau pradėti dirbti, kad turėčiau pinigų pragyvenimui. Todėl, matyt, ir nebaigiau aukštojo mokslo.

2. Nors nebaigėte aukštojo mokslo studijų, jau ketvirtą kadenciją sėkmingai dirbate Seime, esate populiarius ir kompetentingas jo narys...

Dirbu jau 14 metų. Tokių kaip aš Seime ne taip daug yra likę. Kodėl tapau politiku ir čia likau? Man gyvenime sekėsi, kad niekur nebuvau skiriamas, visur buvau renkamas. Kai dirbau gamykloje, buvau renkamas profsąjungos pirmininku, buvau paskirtas Stebėtojų tarybos pirmininku. Rinkėjai manimi pasitiki, todėl ir dirbu Seime. Politika domėjausi nuo mokyklos laikų. Įdomiausi dalykai man buvo istorija, geografija, bet labai nemėgau matematikos. Visada labai daug skaičiau ir dabar skaitau teisinę literatūrą, ji man tikrai patinka.

3. Galima sakyti, kad esate baigęs gyvenimo universitetą?

Taigi, kad reikia mokytis ir gilintis visą gyvenimą. Ne vienas profesorius ar garbus mokslų daktaras yra siūlęs dabar stoti į aukštąją mokyklą, greitai ją baigti, nes žinių užtenka. Mano pozicija yra kitokia – kam turėčiau užimti studentui skirtą vietą, juk jaunam žmogui būtinai reikia įgyti aukštąjį išsilavinimą. Kas pasikeistų mano gyvenime, jei dabar gaučiau aukštojo mokslo diplomą? Ogi niekas. Aš liksiu toks pats, koks esu. Galbūt žinių turėsiu daugiau, bet aš jų galiu gauti ir nesiekdamas diplomo. Kol kas man žinių užtenka, jei pajusiu, kad stinga, bandysiu dar daugiau skaityti, gilintis. Nejaučiu, kad atsilioku nuo kolegų Seime, nepastebiu spragų.

Auksė Kontrimienė

Kitoks, bet ne m

Kur toliau eiti mokiniui, turinčiam intelekto negalia

*Kas laukia mokinio su intelekto negalia, baigusio pagrindinės mokyklos, greičiausiai – specialiąją klasę, ar kuris mokėsi pagal adaptuotą pagrindinio ugdymo programą? Iki šiol viskas lyg ir buvo aišku: švietimo sistema surado gal ir ne idealią, bet pakenčiamą sistemą ugdyti ypatingus vaikus iki 16 metų. O kas toliau? Šis klausimas kyla visoms šeimoms, turinčioms vaikų su intelekto negalia. Apie tai pasakoja psichologė **Sigita Dirgėlienė**.*

Pirmiausia turi padėti šeima

Pirmiausia šeima turi padėti savo atžalai rasti vietą gyvenime, tarp žmonių, kad ji būtų laiminga. Jūsų vaikas turi apsispręsti, kuo jis nori būti, bet jam vienam ši užduotis neįveikiama, o ir tėvams sunku sugalvoti, kur gali eiti mokinys, – juk jis ne toks kaip visi. Pasvarstykim kartu: kokia profesija tiktų, kaip sutrumpinti darbo paieškas, kaip planuoti ateitį.

Darbdaviai dar nelabai pasitikimi

Lietuvoje veikia daug valstybinių ir visuomeninių institucijų, kurios rūpinasi neįgaliųjų asmenų ugdymu, rehabilitacija, užimtumu, darbu, tačiau nepaisant šių pastangų didžioji dauguma darbingo amžiaus, net ir jaunų, neįgaliųjų neturi darbo.

Darbdaviai, turėdami pasirinkimo galimybę, prioritetą teikia sveikiesiems ir nepasitikimi neįgaliaisiais. Taip yra dėl to, kad jie turi nepakankamai teisinių žinių ir informacijos apie neįgaliųjų sugebėjimus, profesinį pasirėngimą ir asmenines savybes. Daugeliui darbo rinkos dalyvių būdingas stereotipinis stigmatizuotas (pažymėtas neigiamu ženklu) neįgaliųjų vertinimas neigiamai veikia bendravimą ir bendradarbiavimą. Kita vertus, integruotis į darbo rinką nepakankamai pasirengę ir patys neįgalieji, jie neadekvačiai suvokia ir vertina savo negalią bei jos sąlygotas pasekmes. Tad kyla pasitikėjimo savimi, darbo motyvacijos, santykių su darbo aplinkoje esančiais asmenimis bei kitokių integracijos ir įsidarbinimo problemų. Kad jūsų vaikas gautų darbą, jam reikia išsiugdyti labai daug gebėjimų: bendravimo, informacijos supratimo, prisitaikymo, savarankiško sprendimų priėmimo, mokymosi ir tobulėjimo, iniciatyvu-

mo, kritiškumo, pasitikėjimo savimi neaiškiose situacijose.

Pagalba – labai svarbi

Remiantis šiaandienine Lietuvos situacija ir Europos Sąjungos dokumentų analize, sėkmingą neįgaliųjų karjerą lemia ne tik profesinis parengimas, bet ir šeimos bei kitų žmonių pagalba ir palaikymas įsidarbinant, sprendžiant socialines problemas. Tyrimai („Neįgaliųjų dalyvavimas darbo rinkoje: profesinio rengimo ir profesinės adaptacijos sąveika“, autoriai Ingrida Baranauskienė, Jonas Ruškus, Šiaulių universitetas, 2004) rodo, kad sėkmingai įsidarbina tie neįgalieji, kurie turi neformalius tarpininkus (gimines, pažįstamus). Tokių neturintiems reikia tarpininko, kurio dalyvavimas įsidarbinimo procese padėtų spręsti šias problemas: neįgaliųjų motyvacijos ir pagalbos ieškant darbo; potencialių darbdavių ir bendradarbių informavimo apie neįgaliojo profesinius ir socialinius sugebėjimus, valsybės teikiamas lengvatas, įdarbinus neįgalų asmenį; rehabilitacijos centrų ir profesinio rengimo įstaigų skatinimo vertinti individualius neįgaliųjų poreikius ir gebėjimus.

Kliūtis – nesavarankiškumas, nemokėjimas bendrauti

Tokiam abiturientui svarbu ne tik tinkamai pasirinkti profesiją, susirasti darbo vietą, bet ir įsidarbinus adaptuotis (prisi-

Dažiau svarbus

lia?

taikyti) prie aplinkos, kolektyvo, darbo sąlygų. Todėl Lietuvoje veikia Leonardo da Vinčio programos projektas. 1993 m. padedant Vokietijos Federacinės Respublikos vyriausybei buvo įkurtas Lietuvos reabilitacinis profesinio rengimo centras (LRPRC, Gedimino g. 81, LT-5120 Radviliškis; tel. / faks. (8 ~ 10 370) 92 53 682; lrprc@radvillis.omnitel.net.). Ši sutrikusio intelekto ir kitų negalių turinčio jaunimo trejų metų profesinio rengimo mokykla kartu su materialine parama perėmė ir Pietų Heseno profesinio rengimo įmonės (BBW) metodinę pagalbą, ugdymo idėjas. 1997 m. ištyrus pirmos laidos ugdytinių socialinę adaptaciją, gauti džiuginantys rezultatai: daugiau kaip pusė absolventų sugebėjo rasti darbo nelengvomis rinkos sąlygomis ir iš jo pragyventi. Išryškėjo ir negatyvių tendencijų: absolventai nesavaranikiški, nesugeba bendrauti, jų įsidarbinimo įgūdžiai menki, kyla konfliktų su savimi ir visuomene etc. Visa tai trukdė rasti darbą, o susiradus – jį išlaikyti. Buvo padaryta išvada, kad rengiant nežymiai sutrikusio intelekto jaunuolius profesijai, reikėtų atkreipti dėmesį ne tik į profesinės kvalifikacijos suteikimą, bet ir į bendrųjų gebėjimų ugdymą: taip praplėtus profesinio rengimo turinį, buvo tikimasi pasiekti rezultatų. Šiai problemai spręsti autorių grupė iš LRPRC (I. Baranauskienė, E. Elijošius, R. Eliauskas) parengė projektą „Neįgalių jaunuolių profesinio rengimo turinio socializacija“.

Svarbu – nuolatinis tobulinimasis

Daugelis jaunuolių nesuvokia, kad norint sėkmingai pradėti ir tęsti profesinę veiklą, reikia toliau mokytis ir tobulėti, todėl tikisi labai lengvai įveikti įsidarbinimo sunkumus (pasitaiko nepagrįstai optimistiškų nuomonių, kad sunkumų nebus), kai kurie neišsivaizduoja savo būsimos darbovietės. Neužtenka neįgaliam jaunuoliui suteikti siaurą profesinę kvalifikaciją (šaltkalvio, siuvėjos) ir „įmesti“ jį į darbo rinką. Jauni žmonės su negalia sunkiai integruojasi darbo rinkoje ir visuomenėje dėl to, kad nėra pakankamai raštingi, jiems trūksta skaičiavimo įgūdžių (bazinių gebėjimų), jie nesugeba savęs kontroliuoti, tobulinti, spręsti problemų, susijusių su gyvenamąja vieta, buitimi,

laisvalaikiu (gyvenimiškieji įgūdžiai); nesuvokia, kad reikia nuolat tobulėti, nesugeba dirbti komandoje (esminiai gebėjimai), neturi atsakomybės ir pareigos jausmo, neįstengia laikytis moralės normų ir įstatymų (socialiniai ir pilietiniai gebėjimai), nemoka bendrauti, prisitaikyti naujoje darbo vietoje, būti kritiški ir pasitikėti savimi neišsikiuose situacijose, prisitaikyti prie darbavimo (įsidarbinimo gebėjimai). Todėl specialistai, dirbantys LRPRC, teigia, kad:

- Reikia siekti neįgalių jaunuolių profesinio rengimo ir bendrųjų gebėjimų ugdymo sąveikos.
- Bendruosius gebėjimus efektyviausiai galime ugdyti taikydami aktyvius ugdymo ir mokymosi metodus, siedami juos su praktika ir realiu gyvenimu.
- Rengiant atitinkamą mokymo ir mokymosi medžiagą reikėtų suvokti, kokie ir kokio lygio gebėjimai turi būti ugdomi dėstant konkretų dalyką.
- Jei nebus atsižvelgta į bendrųjų gebėjimų svarbą, nukentės ne tik neįgaliųjų socialinė darbinė adaptacija, bet ir socializacija apskritai.

Neįgalių jaunuolių socializacija

Neįgaliųjų profesinio rengimo panašumus ir skirtumus Europoje nulėmė kultūriniai-istoriniai veiksniai. ES politika nesiekia šių skirtumų suvienodinti, tačiau siūlo į profesinę reabilitaciją žiūrėti kaip į sudėtingą procesą, išskirti: kompetentingą profesinį konsultavimą, profesinį rengimą, pagalbą įsidarbinant, paramą darbo vietose (trukmė ir paramos pobūdis priklauso nuo negalios).

Projektas „Neįgalių jaunuolių profesinio rengimo turinio socializacija“ buvo orientuotas į pirmuosius du profesinės reabilitacijos etapus: profesinį konsultavimą ir profesinį rengimą. Šiuo metu Lietuvoje kuriama profesinio orientavimo strategija, kurią sudaro profesinio informavimo ir konsultavimo centrai.

Apsilankykite centre

Taigi pirmiausia reikėtų kartu su jaunuoliu nueiti pas profesinio konsultavimo specialistus. Jie įvertins, naudodamiesi testais ir įvairiomis metodikomis, kokie yra neįgaliojo gebėjimai. Ne tik intelekto, bet ir techniniai, bendravimo, įtikinėjimo (iškalba, loginis pagrįstumas, įtaigumas, vadovavimas, mokymas, auklėjimas), meniniai bei fiziniai. Vėliau verta kartu peržvelgti jaunuoliui patinkančias profesijas,

įvertinti galimybes jas įgyti, pasidomėti, kurios iš pasirinktų specialybių yra paklausios šiuo metu Lietuvoje. Mokiniai, turintys intelektualų negalią, reikėtų kreiptis į Profesinio tinkamumo nustatymo ir orientavimo skyrių. Jis įkurtas Lietuvos reabilitaciniame profesinio rengimo centre

Kiekvieno žmogaus gyvenimui prasmės suteikia šeima, įdomus darbas, buvimas visuomenės nariu tikraja šio žodžio prasme. Galėdamas dirbti ir užsidirbti, parodydamas ne tik kitiems, bet ir sau, kad jis yra naudingas, asmuo įprasmina savo gyvenimą.

(<http://www.lrprc.su.lt>). Gali kreiptis ne tik apsisprendusieji mokytis šiame centre. Profesinio konsultavimo paslaugas neįgaliesiems teikia ir Lietuvos darbo biržos regioniniai skyriai (<http://www.ldb.lt>). Taip pat galima kreiptis į pedagoginių psichologinių tarnybų specialistus (tokios tarnybos yra kiekviename mieste, rajone).

Konsultacijas teikia Ingrida Baranauskienė, Šiaulių universiteto Specialiosios pedagogikos fakulteto dekanė, Socialinės pedagogikos ir psichologijos katedros docentė, socialinių mokslų daktarė (ida@cr.su.lt), Egidijus Elijošius, Šiaulių universiteto Specialiosios pedagogikos fakulteto prodekanas, Socialinės pedagogikos ir psichologijos katedros lektorius, Lietuvos specialiųjų pedagogų asociacijos narys (egelijs@cr.su.lt).

Naujausia svetainė visiems, besidomintiems profesine reabilitacija:
<http://www.spf.su.lt/profesinereabilitacija/>.

Profesijas ir jų aprašymus galima rasti:
<http://www.profesijupasaulis.lt>;
<http://www.aikos.smm.lt>.

Kiekvienais metais leidžiamo leidinio „Profesijų vadovas“ skyriuje „Neįgaliųjų profesinis mokymas“ (2006 m. numeryje pateikiamos aštuonios profesinės mokyklos, esančios įvairiuose Lietuvos miestuose, kuriuose specialybę gali įgyti žmonės, turintys nežymiai sutrikusį intelektą, riboto intelekto ar turintys specifinių pažinimo sutrikimų).

Svarbiausią informaciją rasite čia:

- AIKOS (<http://www.aikos.smm.lt>);
- Eures (<http://europa.eu.int/eures/index.jsp>);
- Euroguidance centras (<http://www.euroguidance.lt>);
- Fit For Europe (<http://europe-online.universum.de>);
- Gidas į profesijų pasaulį (<http://www.profesijupasaulis.lt>);
(http://www.smm.lt/veikos_planai_ir_programos/strategijos.lt);
- Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti
(www.lamabpo.lt);
- Lietuvos darbo biržos tinklalapis (<http://www.ldb.lt>);
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos tinklalapis
(http://www.darbo_rinka.lt);
- Lietuvos mokslas ir studijos (www.mokslas.lt);
- Nacionalinis egzaminų centras (www.egzaminai.lt);
- On the Move (<http://www.onthemove-eu.hi.is>);
- Ploteus (<http://europa.eu.int/ploteus>);
- Studijos (www.studijos.lt).